КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

Масса а мехкашкара пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союзан Коммунистически парте Нохч-ГІалгІайн обкома, Нохч-ГІалгІайн АССР Лакхехьарча Советан Министрийн Советан орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУЬЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 114 (4594). | ШОАТТА, 21 сентябрь, 1968 шу. | Мах 2 кап.

П. В. ОВСЯННИКОВНА НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР МЕХКДАЬТТАИ МЕХКДАЬТТА ХИМИЧЕСКИ ПРОМЫШЛЕННОСТА ЗАСЛУЖЕННИ ДЕЯТЕЛЬ ЯХА СИЙЛАХЬА ЦІИ ЯЛАРАХ ДОЛА

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Мехкдаьтта промышленносте дукхачу шерашка беркате бедх барах, мехкдаьтта чакхдоккха процессаш детІайоалаеча доккха даькъа бацарах, цар технологи ерагІйоахаш тоайрах мехкдаьттаи мехкдаьтта химически промышленноста заслуженни деятель яха сийлахьа цІи лойла

Овсянников Петр Владимировича — КПСС XXIII-ча съезда цІерагІча Грозненски крекинг-завода хертерча инженера заместитела.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель И. АЛМАЗОВ.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Г. СКЛОКИН.

г. Грозный, 1968 шера 19 сентябрь.

Чехословакера хьал

Укх шера август ботта Москве хиннача советско-чехословацки переговорашка вІаштІехьбаьнна барт кхоачашбара хьакъехьа бь хоам бувцаш Чехословаке чухьара политически хьал дегІаахара мах беши йола КПЧ Президиума заседани хилар Праге 17 сентябре. ЧТК яхача чехословацки телеграфни агентства беча хоамагІа, Президиума заседане цІаьхха а бакъбир тІайца деккараши соглашенеши лерригІа кхоачашдара тІаберзабаь никъ, цу накъа тІа кийсъекна халонаш дІа миштта йоахаргъяр яхача деша хьакъехьара хьдда предложенеш бийцар. Президиумо дика лаьрхІар правительства председатела О. Черника 10 сентябре Москве яьча переговорий результаташ.

КПЧ ЦК Президиума цу заседане миттта дийцар ЧССР паччахьалкхенправови лоаттамах дола дош а. Президиум хьежар дукхача кхьча дешашка а, цу даькъе хІанз довзол дехьа болча Чехословаке Компарте членашка деча политически къамаьлий хьакъехьарча дешага а. КПЧ ЦК Президиумо лаьрхІад, КПЧ членаша парте накъо ядар дикаа кхоачашде дезаш а, хІаьта нагахьа санна КПЧ член наха юкъе цу политически накъна духьала къамаьл деш вале, массаза а уставага хьежна цун хьакъехьа а йоагІаш йола выводаш ерг- йолаш а хилар.

Советски кепайовзон тІа хьалхагІа хоам баь хиннача тайпара, О. Шик ЧССР правительства председатела заместитела поста тІара мукъадаьккхав хоза доаца гІулакхаш но леладарах. Из хІана юха а Югославе ва. ХІанз Чехословаке посольствера пийга кхьчача экономически дешаша волча къаьсттача советника кердача постах пайда а эцаш, Шика дІахо а шиъ къамаьлаш ду Московски соглашенеш кхоачашъяра КПЧ ЦК-еи правительствеи белгалдаьча накъна духьала. «Бремен курьер» яхача малхбузегерманена газета цо еннача интервью тІа цо вогІто тайпара харцахьдаьккхад Чьерне-кад Тиссой, Братиславе, Москве вІаштІехьбаьннача барта малІан. Шика деш дола къамаьлаш — хІанзарча хьалашка лаьтта лаьрхІа нийсса хьалкхен тактика белгалагІа дола масал. Шоай антисоциалистически, малхбузенгахьа эза йола уйлаши гІулакхаши къайлаккхувь цар консолидаце хьакъехьа, «къаман цхьоагІон» хьакъехьа харц заявленеш а еш. Хоаш да, хьанца, малагІча платформа тІа вІашагІкхетаргда белгал ца деш дола «цхьоагІон» лозунг — из оппортунистически лозунг хилар. ХІанзарча хьалашка дукхагІча хана ревизионисташ, реакцие тайпа баьх кьайда леттабара йола шардув а из Чехословаке.

Мехкара хьал нормалагІадаккхара хьакъехьа Чехословаке къахьегамхоша законагІа доаьйа дІалехараш шоай тайпара дашха гІерт вьйтехьара элементаш: политически дахара даькъе гІулакхаш лертІадахара, Чехословаке Коммунистически парте кулгалдара даькъа чІоагІдара, реакцие низаш хьагучалахарай политически гІулакхашта хийрадахарах мотаф довлар.

Чехословацки кепайовзон цхьайолча органаша хьал лертІадаккхарах доза дош поашта хошдешхьа а яххха Чехословаке территоре тІа союзни бІунаш арадахаре тІадут. Из цхьа бахьан доацаш дац. Аьттехьарча низаша догдоах, цар яхачох, союзни бІунаш араддаьхачул тІехьагІа «йолла хІана ши-шийн метте дІоттарга». БІунаш аре а даьха, шоай гІулакхаш тоаде, социализман пролетарски интернационализман позицеш тІа чІоаггІа латтаранцара чІир леха дага я контрреволюционни элементаш. Дукхача фактшо тешал ду, уж моастагІал «йоаа» низаш, хІилла леладеши кІалхардовла наькъаш лехаши, шоай кадраш эттара хьалха массови информаце органашка хилийта гІертараши хилара. Факташа миштта баььду, цу низаша шоай бола московски соглашенеш кхоачашъяра КПЧ ЦК-еи ЧССР правительстваи чакхдоахача гІулакхашта хана барта даьккхах дьала хетийтар духьа вІаштІехьбоахаш а цу цхьан хана общественни мнени цу соглашенешта духьалъерзаве гІорта бозаш болаш а хилар.

Аьттехьарча низий гІулакхаш чехословацки халкъех цуннан нарагІдаьннача социалистически хІамайн вахара чьаштаийта кхераме хилар тІа-тІа цхьарагІа кхетадеш боагІа ЧССР къахьегамхой. Цунна тешал ду партийни собранешка коммунисташа деча къамаьлаша, Къаман собране депутаташа дувцарша, ЧССР правительства укх шера 13 сентябре Къаман собране яьча заявлене.

ЧССР-ера хьал кІеззиг-кІеззига доаккхаш лертІадоаллаш лаьттача хана маьйна теркам тІаозаш ду НАТО тІехьа блок цІаьхха а гучахьа провокационни гІулакхаш деладара контрреволюционни низаш хьалхІоттаде гІерташ хилар. Духхьал из баьхьан дезаш да НАТО членаш болча паччахьалкхенаша Европера кхоахам чІоагІбеш а цу цхьан хана социалистически мехкашта духьалъерзал НАТО блока агрессивность кхы а дукхагІа чІоагІьяр духьа цуьнаи пайда эца гІертаи а хилар.

ТАСС, 18 сентябрь.

ЛЕНИНСКИ КЪАХЬЕГАМА ВАХТА

МалгІабика юкъера школа йистаьккхача шийна дегаьхьа професси кераерзае безам хилар Алимханова Лидай. МалгІабике горбыткомбината трикотажни цеха балха йода из. Ах шу далале маььезни станок Іома а яь трикотаж арахеца Іомаелар Лида. ХІанз геттара говза болхло хиннай цох. Комсомола юбилейни шера, эйй мекха беррйгача нагирхоше санна, Лидас а лакха социалистически декхараш тІаийцад: продукце дикал деши лакхе хилийта, денна нормаш тІехккочашъеш къахьега, бытомбината аекара дьннера декъа пеца.

Ший декхараш сийленца кхоачашдеш хьайоагІа Лида.

Сурта тІа: трикотаж кийчъеш я Алимханова Лида.

Д. Василийко сурт.

РЕСПУБЛИКА ФЕРМАШКА

Ленински къахьегама вахта дІахьош ба республика боахамашка хьайбаш лелалеча фермай къахьегамхой.

Паччахьалкхенга хьайбай продукташ йоккхара шера план хеьал хьалха кхоачашъярал рапорташ тел хІанзаде дукхача колхозаша, совхозаша. Хьалха хоам баьчча тайпара, паччахьалкхенга тха доккхара план дикка тІехкхоачашъьй республико:

Республика пхе района — Ведана, Наура, Ножай-Юрта, Советски, Шелковской боахамаша аххайтталагІа сентябрь тІаккхоачаш кхоачашъьй паччахьалкхенга шура йоккхара шера задани: хІаьта фуаш доккхара план республика ийс района кхоачашъьй хІанзале.

Цхьабакъда массадоча боахамий фермашка цхьатарра дика лелац гІулакх. Халахете в йолаш я тІехьаюса фермаш.

Во лате шура яккхара гІулакх Грозненски, Шаьла районий боахамашка. Цул совгІа, Шаьла района боахамашка паччахьалкхенга шура йоккхара дІаладача шерарчул 10 процент тІехьадус укх шера. Доахана продуктивность лакхъяра йолаш йолча резервиех бизза пайда ца эцар, хьайбаш лeлaдераша шоай болх нерттІа ца оттабар да из.

Кхоачам ба Шаьла района «Джалка», «Автуринский», «Шалинский» совхозашка укх дІабахача бархІ бетта хІара Іаттагара лькха шура, юкъера лаьрхІача 1260 килограммал тІехъяьинаяц аьнца. Хьалха латтача боахамий хьайбаш лeлaдeрaша яьккхйтуа 1,5-зза, шоаза кІезигагІа я иа. Цу гІулакха бехк ба тІехьадусача боахамий кулгалхой, специалисташ.

Дикка тІехьадус уж боахамаш паччахьалкхенга фуаш доккхара шера план кхоачашъярга диллача а. ХІаьта массанена хоьш да шу дІадоалучча хана кхоа тІара оалхазараш лeлaдeрaшa бехктокхаме декхараш тІаийца хиниля. Цхьабакъда, кхоачам бац декхараш тІаьцарах, хІана аьлча кхоа тІарча оалхазарий продуктивность лакхъяла йиш яц бeлx дeрттІa вІаштІехь ца баьккхача.

Республика боахамашка паччахьалкхенга дулх доккхара план кхоачашъяра сихбенна къахьегаш ба хьайбаш лeлaдeрaш. ЯлхайтталагІа сентябрь тІаккхоачаш из план 64 процент кхоачашъьй. Ала деза паччахьалкхенга дулх доккхара задани дІадахача шерарчул 1,5 эзар тонн укх шера лаккхъяьлга. Цудухьа хІанзалца дьвчох кхоачам бе, йиш яц.

Дуцца за йисаяц цу чакхдала. Хьайбаш лeлaдeрий декхар да шоай дош кхоачашдара махулла сихагІа оарцагІбалар.

ЯлхайтталагІа сентябрь тІаккхоачаш паччахьалкхенга хьайбай продукташ йоахарах йола

СВОДКА

(План проценташца)

	Дулх	Шура	Фуаш	ТІа
Ачхой-Мартана	54	78	90	87
Ведана	69	102	101	64
Грозненски	57	71	73	107
Гудермеса	78	83	108	78
МалгІабика	55	91	108	89
Надтеречни	60	91	109	83
Назрана	55	78	101	112
Наурски	62	104	116	110
Ножай-Юрта	91	102	110	38
Советски	51	105	115	58
Сунженски	77	86	111	113
Урус-Мартана	87	79	92	74
Шаьла	71	69	67	100,5
Шелковской	62	165	93	106
Ерригача республикаи	64	81	86	104

Бурувдеттарий боккха толам

Сенадийнняьа боккха толам баьккхай «Грознефтеразведка» треста Терски бурувдеттача конторий Л. А. Кондратьева кулгалдеча бригада коллективо. Лакхарча мела тІаенаша буруь техача № 96 йолча скважина йоккха мехкдаьтта кІоак техай. Скважина кІоаргал 4216 метр я, из скважина «Петробинова» яхача участке эггара хьалха мехкдаьтта доииа а Іалашъоте лаьрхІаме скважина я из, хІана аьлча, цо хьахьаккх «Петробинова» яхача участка мехкдаьтта долаш хилар.

Скважина дейит дийнахьа буон масахь бІаь тонн мехкдаьттаи 1 миллион кубометр гази а.

Шоай къахьегама совгІа В. И. Ленина ваь 100 шу дузача денна хетаду бурувдеттараша.

Г. АБУЕВ.

СВЕКЛА ШОРТТА ХУРГЬЯ

Дукха лаьтта да тха бригадо культураш дІайийнар. Масала, 283 гектар хулача майда тІа кІа, 30 гектар мукх, 266 гектар хьажкІа (цох ялата лаьрхІа 100 гектар а, юхейнсар—силоса), 100 гектар шекара свекла.

Сихача темпаша чуйийцар тха механизатораша из боле ялат. ХІара гектара тІара план 17 центнер йолча 22 центнер кІа хьеккар цар. Теса дитадаш къахьегамхошa доакъар Іалашдара гІулакх а. Хьекха яьнна, дегІо толхаергйоацаш дІаоттаьй 210 тонн йол, 134 тонн ча планах йоагІар 790 тонн мара йоацача, 1100 тонн силос а бригаде.

ХІанз свекла чуэцаш ба бригада членаш. Техника дика тоаяь, мел беза боллой вІаштІехьаьва из гІулакх дІадолаларо юкъ ца йолийташ дІабохийт бригаде болх. Во хиннабац кхаьшка хьувкъам а. Планах йоагІар 180 центнер мара йоцача 200 центнер мара оала чуэц къахьегамхоша хІара гектара тІара. ХІаьта, кІеззига нийслац хІара гектаро 250 центнер луш а. Бакъда, цу тайпара лакха хьувкъам цхьацанаьхьара баьккхаб аьнна тоъам хулаш бац къахьегамхой. Хьахиннача хьувкъамга а, хІаьта шоай тоанашка а хьежа шоаш хьалхагІа тІаийца социалистически декхараш лакхдир цар. ХьалхагІа тІаийцача декхарех 195 центнер свекла чуэца езаш бар къахьегамхой гектара тІара, хІаьта хІанз цар денна дош 250 центнер чуэца езаш да. Шоай дош дика кхоачашдеш дукха къахьегамхой ба боахаме. Царех ба Магомалова Хьаэмата кулгалдеча звеной членаш а. Нагахь сaг хорaeргвац цирех норма кхоачаш ца еш.

Свекла чуэцара план тІехкхоачашъю М. Витушевас, Я. Мирзаевас, кхычар.

ХьатІотташ латт ялата лаьрхІа йола хьажкІа чуэца езa ха. ХІара гектара тІара планах 17—18 центнер мара йоацача 20 центнер тормар тІехь хьажкІа чуэца шоаш денна дош кхоачашде уйла йолаш ба тха къахьегамхой. Цу гІулакха лаьрхІа техника, чуйица хьажкІа дІаяхьа транспорт Іалашъеш да тхо хІанз. Тахан кхай тІа арайоале а кийча я шиъ комбайн, масеха грузовик, кхафеташ.

Тхоай культураш чуэцара балхаш даь ца Іош хьатІадоагІача шера хьукъама лаьрхІа 376 гектар лаьтта аьхад механизатораша, хІаьта цу еррйгача майдо тІа культиваци яьй, хІара гектара 2 центнер боарам болаш минеральни удобренеш тайсай.

Миштта гІулакх да тха бригада кхашка тахан гуш дар. Йоацача хана, свекла, хьажкІа чуэца, дикача фух дІае 1969 шера хьувкъама лаьрхІа культураш — из девиз я къахьегамхоша шоашта хьалхашка оттаьр. Хьагучох из оаха сийленца кхоачашдергда.

Т. ВАКАРАЕВ,

Ачхой-Мартана района «Орджоникидзевский» совхоза кхашиладерий бригада бригадир.

ВАРЕНИ А Я, МОЛХАШ А Я

УФА. Берда хьаьвиннача Іаьржача рябинах яь варени чуйоалла эггара хьалхара бІаьш банкаш Іоаьвлар Раевски, Табынски, Уфимски консервни заводий конвейераш тІара.

Іаьржа рябина башкирски бешашка берда кхееш я, цу культурана лаьрхІа колхозашеи совхозашеи хьакъоасталаьа берда лаьтташ — бІаь гектар совгІа.

Іаьржача рябинах дарбан молхаш а ю. Уфимски витаминни заводо араяхаргья цунах яь гипертонически кхьча лазараштен дарбаш деш йола молхаш.

Я. ХУСАИНОВ.

КИЙЧА ДА

Сунжера ахаркой гураьа дув ялат дІадера оша кийчо еш ба. Укх шера кІиво укказа дІалоацаргда 18 эзар гектар совгІа лаьтта, мукхо — 5780 гектар.

Ялаташ чуйица даьнна лаьтташ дерригаш а аьха даьннад. Уж да 20 эзар гектар. ХІаьта а кІа хиначa кІа дІаде йиш мичай,хувца ма еанй культураш. Цудухьа оаха кІа дІаде кийчдаьча 7—8 эзар гектар лаьтта тІера селлкаш хьайоаллаше кийчдергда хІанз чуэца йолаьча гидуарганта кІаьхара ялх эзар гектар, силос хьоккхача хьажкІанттен коартолаштен кІалхара 8 эзар гектар.

Дукха ха езац тхоне уж лаьтташ аха: 200 агрегат а из болх бе йиш йолаш (бийсанна). хІаьта дийвахьа (ахьча балхашка 50 трактор дІа-хьа кьожайча) юхе из юсий 150 агрегат.

Лаьтташ оахача дика аьоккхамаш а доахаш районе цІи хеза механизатораш дукха ба тха. Уж ба вовкъостий Дуров (колхоз Красная Армия), Растулько (Кирова колхоз), Чеботарев (XIX партсъезда цІерагІа колхоз), Заигиев (Заветы Ильича), Садоев (Орджоникидзе цІерагІа колхоз).

Къаьстта теркам тІабаханйта, из гІулакх чІоагІа бехктокхаме долга хоаш кийчдир оаха дІйдув фу. Дерригa тхона дІаде эша 48.200 центнер кІа цхьа фийг арахьара хьатІаба ца безаш колхозашка, тахан болх дІаболалой а, дІаде доладе мара ца дезаш да. Цох 90 процент 1,2 классах а да. Кийча а йоагІаш йолча кондицега дІаккхоачабаь а ба дІабе мел эша мукх.

Белгалъяха лоп массала а санна дІадув фу дика кийчдаь артелаш. «Победа» яхача колхозе дІаде мел деза 7.200 центнер кІа 1-ча класбах да. Хоп уккаэрча агрономна нов. Тимошенкона фийдика ца хилча хьувкъам во хуллга, хІаьта нийсса ах Іа хьийга вьа дехьа довлга. Иштта фу Іаланидаьд «Путь к коммунизму» (агроном н. Лагадин), Ленина (агроном н. Хасуев), «Красная Армия» (агроном нов. Жуков) XIX партсъезд (агроном н. Золотухин) цІерагІча колхозашка а.

ХІанз фух молхаш а удобренеш а тоха болабеннаб колхозашка. Тхона гучадаьннад кхай тІа дІадалалехьа кІех гранулированни удобренеш техача дукха пайдаэгІа долга: дикагІа вІашагІъув уж, хІаьта кІезигагІа йоа, кхай тІа кІезигагІа латтаю селлкаш.

13 сентябре яхаташ дІаде доладелар хьакъехьа семинар хилар тха. Укказа бар колхозий кулгалхой, агрономаш, дикагІа бола механизатораш. Цар дийцар дукхача шерашка Іоаьвча шоай опытах лаьца.

П. ШУМИЛОВ,

Сунжерча производственни управление мертторе агроном.

НЕФТИ ЛАЬТТАН ТІА ДУХХЬАШКА

СЫКТЫВКАР. Коми республика истере чухь эггара хьалха хьахиннай сервиса говзанчий училище.

— Кхо бІаь сат — 8—10 классашкара дешархой Іохайшаб, — аьлар профессионально-технически образоване республикански управлене начальника А. Д. Кузнецова ТАСС корреспондентага, — йоакха говзал йоаа портнойш, парикмахераш, электробытовой прибораша ремонт ю слесараш, радиомеханикаш кийчбеча училища парташта хьалхошка.

Б. БАРАЕВ.

Ярославски область. Рыбинскехе Волгана бухе траншеи йиллаь яьнна. Цу чу 11 метр. кІоарга «Сияние Севера» яха газопровод юлларгья. Газопровода хиш кІалхарча даькъа — дюкера йІаахал 850 метр хургья. Волгана бухе турбаш Іоаккхара балхаш сентябрь боалаш чакх даха лаьрхІад гІишлошъераша. Из лаьрхІача хана шин бутт хьалха хул.

Коми АССР-а Вуктыльски газйоаллачара хьайоагІа газопровод. Мехка централни областий йоккхача промышленни городашка кхоачаргда къилбаседа дарегІа дола сийна доагор.

Сурта тІа: дюкер хи чу Іочухеца кийчо еш я.

И. Дьячко сурт. ТАСС-а фотохроника.

СССР РАТИФИКАЦИ ЯЬЙ СОГЛАШЕНЕНА

СССР Лаккхехьарча Совета Президиумо 1968 шера 17 сентябрерча Указаца ратификаци яьй 1968 шера 22 апреле Советски Союзо [illegible] яздаьча, космически аренашка бахийта космонавтай кІалхарбахара, космонавташ юдабоадабара, объекташ юхайоалаяра хьакъехьарча соглашенеда.

(ТАСС).

ШИН КОНТИНЕНТА ПИСАТЕЛАШ ВІАШАГІКХЕТАР

ТАШКЕНТ, 19 сентябрь. (ТАСС-а спец. корр.). Итт шу хьалха, шин континента литераторий эггара хьалхара конференци укказа хиннача хана санна, тахан Узбекистана столицо безаме тІаийцар азиатски африкански мехкаша бахкийтараш.

Хьаьмашта аэропорте лакъабаха хилар литературай искусствай белгалаш, общественность викалаш.

Шин континента литераторашца долзол дехьарча кхьча литературай викалашцеи цхьана Ташкенте кхаьчар машара тІехьарча къовсама, афро-азиатски барт-цхьоагІон болаша Ташкенте.

Хьакхаьчарашка дІайха моарша хоттыш къамаьл дир Азеи Африкаи мехкий писателашца доича бувзамий советски комитета председатела С. А. Азимова. Жоп далара дош оалаш къамаьл дир афро-азиатски писателий Ассоциаце генеральни секретара Юсеф эс-Сибаие.

Цу дийнахьа я Азеи Африкаи мехкий писателий хургйолча форумехетаьь пресс-конференци хилар юкъе хьйнара даьа лоацаш бола бовзаш бола советски писателаш.

В. Мураделин — СССР халкъа артист

Советски музыкальни искусство дегІайоалехь доккхий къарагІдаларах 1968 шера 19 сентябрерча СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Указах Вано Ильич Мураделин СССР халкъа артиста сийлен цІи еннай.

(ТАСС).

ДЕНАЛАХ ЦА БЕХА ТУРПАЛАШ ДАГАБЕХА

26 бакински комиссара цІерагІйола разъезд (Туркменски ССР). 18 сентябрь. (ТАСС корр.) Іимад йоацаш лаьтт ах бІаь шу хьалхагІа коммунизмна тІехьа къонахчал долаш къовсам лоаттабаьрий. Бакински коммуна баьччай цІево цІийдаь гІомара довкъаш. Сатем боаберaш таьнна хьидда йолхача поездий гудокаш мара яц.

Укказа тулбелар Туркменистана городий районий викалаш, Азербайджана, Грузе, Армене къахьегамхой делегацеш. Царна юкъе кІезига бац къаьнара большевикаш, Закавказе, Туркменистане Советски Іаьдал оттадеча дакъа лоацаш хиннараш.

Дийнача знамашта юкъе дагІа 26 комиссара дегІа мовкхаза памятник. Цун когашка Іолег Ашхабада, Красноводска, Челекена, Небит-Дага, Казанджика коллективашкара, предприятешкара, учрежденешкара, дешара заведенешкара, бахача нахагара итташ венокаш.

Венокаш Іойохе Туркмене, Азербайджана, Грузе, Армене компартей Централни Комитеташкара, Лакхехьарча Советий Президиумашкара, Министрий Советашкара.

Памятника хьалхашка гІолла гІехьъоьл делегацей колоннаш, тІемеи революционни сийлен моттигашка гІолла поход еча дакъа лацараш.

Іаьрж доллара митинг хьеэлл Туркменски ССР Министрий Совета Председатела заместитела Б. Гельдыева.

26 бакински комиссара вахар дІаденнад, йоах цо, эггара бакъахьарча гІулакха, халкъага латтара, уж даим дег чу лоаттабу хІара советски саго.

Къамаьл де дош лу Туркмене компарте ЦК хьалхарча секретара Б. Овезовна. Цул тІехьагІа къамаьлаш ду Азербайджански ССР Министрий Совета председатела Э. Н. Алиханова, Армене компарте ЦК секретара Г. А. Арзуманяна, Грузе компарте ЦК секретара Р. Я. Прудзе. Шийна дагадоагІараш дийцар персональни пенсионера, Бакински коммуна члена С. М. Мажопа. Туркмене комсомола дукхача эзарнех латтача эскара цІерагІа къамаьл дир Туркмене ЛКСМ ЦК хьалхарча секретара Т. Дурдыева.

Цхьаннена тІехьа шолагІвар волаш трибуна тІа бувл Небит-Дага, Челекена, республика кхыча городий къахьегамхой викалаш.

Торжественно-Іаьрж доллаш дІашагІкхийтта митинг йистеьлар. Салют луш йоккхий топаш кхоьс.

В. И. ЛЕНИН ВАЬ 100 ШУ ДИЗАРГА

ИЛЬИЧАХ ДОЛА ДАГАДОАГІАРАШ

АННА ИЛЬИНИЧНА УЛЬЯНОВА-ЕЛИЗАРОВА

Политиздатаца цхьана марксизма-ленинизма Института кийчдина «Владимир Ильич Ленинах дагадоагІарий» хьалхарча тома тІера цхьадола долахьоші цепатохи кийчдина Капайоазои Кердадарий Агентства. 1970 шу хьалтІаккхочуш цу издание пхи том араерзьа...

«ДагадоагІараш» цхьа цхьа томашка — В. И. Ленинах эгара йоккхагІйола мемуари издани.

В. И. Ленина йоккхагІйолча йишас — Анна Ильинична Ульянова-Елизаровас яздина «Ильичах дола дагадоагІарий» шолагІча керта кепатоха долалу тхо (уж лоацдаь да).

ВЛАДИМИР ИЛЬИЧА БЕРЕН НЬОНАЛЕН ЦІЕРАШ

1870 шера 10- (22) апреле Симбирска ваьв Владимир Ильич. Довзла юкъе кхоалагІа бер дар из. Йийна, зелаьвения валча цунна дукха дезар хадай ловзараш, адара тІера вар. Ловзарчул дукхагІа йохайора цо ловзорграш. Ших шу даьлча деша Іомаделар из, цул тІехьагІа приходской хьехархочо Симбирскерча гимназе деша ваьа кийчвир. 1879 шера гурахьа, 9,5 шу даьлча цига хьоалагІча классе деша а вахар.

Деша атта дар цунна. Юкъьанцарча классашкара деша толашагІа дола дешархо доархІар цох, классерь классе хІачувоаккхача цига хьалхара совгІатащ телар... Дешарах къаьстта а дика кхетарал совгІа толашагІа вола дешархо цунах вора шийна тІалатта бехктоккхам кхетабеш цо къахьегаре а. Юкъьанца деша цул вокхагІволча вешийнен йишийнен оаниа из цунна даим хьалхавоккхар дас, цар мишта деш хьежар. ХІамигача Володяс хьоккхам адар дикка цхьанца хІана деш, къахьегаш болча шийна даьки наьнахи, воккхагІволча вешех — Сашах. Шийна тІадиллар кІена кхоачашдеш, хархахьвалаше. ХІаман хьисап де хоаш кІаьнк вар Саша. Ше де венпар чехкховккхаш, бакъдолчун тІара вартвоацаш, сага новкъостал де кийча а безаме а вола из дукха везар хІамагІчарна. Шийн воккхагІволча вешийна тара хила гІертача Володях цхьайолча хана делар тха, Іа цунга фуннагІа а хьаьттача: «Сашас яхача тайпара» оалар цо массаза а.

Шийна тІаралар цІенхашттра кхоачашде Іемача Володяс, цо мел сиха вале а, урокашка дика лазувгІар. Из шитта хІаар бехьан долаш хІара урокаш дика хІахкетар, цхьайолча хана цІагІа кервадаьхкха а ца деш. ДагадоагІа сона, юкхьанцарча классашка из чошаш волча хана цу сахьате урокаш яь а вабле, цу цІагІа лесташ дагІача ткола. БоккхагІчарна, новкъь волаш тарщахьа деха воллаш книга. ХІамига волаш дукха книжкаш дешар цо. Даьна кхухьийтар цунна ера цех коаша книжкаш газеташ. Библиотеке дІаяздения а дар тхо.

Массаза а Володяца ловзаш яр йиша Оля (из ваьр 1871 шера 4 ноябре). ХІамах дика са кхеташ, хадай йиг яр из, диъ шу даьлча деша Іомаелар, из а лешар аттеи йезам белаши. Цхьайолча оамалашта Сашайна тара а лесташ чІоагІа хьинар долаш яр Оля. Са ца лаІаш фортепиано лекхаш хІагІача Олийх гимназе тІехьарча классашка деша вагІача Володяс «цун хьинарах къага мегаргва хьона» сайга аьнна дагадоагІа сона. Хьинар довзаш, балхах къехкаш хилча хала хургдолга хайнача Володяс уж оамалаш Іомае гІерташ дукха къацьйтар, кхыйолча дикача оамалех санна цун хьинарах а тІехьагІа тамаш йора цо мел вовзачар.

Школе шийца денабагІарашта новкъостал де, халача урокех уж дІахкетабе, задача де, сочинени язъе, греческий латински меттала перевозаш е гІо де кийча вар Владимир Ильич гимназе. ТІеххьарча шин классе деша вагІача хана университете ваьа безам болча чуъаший цхьан хІамигача сага новкъостал деш вар из. Новкъостал мах боацаш дора, вехаш хьадала хІама а даццар. Дешарах дика кхеташ веце а Владимир Ильича кийчваь из хІамига сага университете деша дІаийдар...

1886 шера, Володий хлайтта шу а даладехьа кхалхар цун да Илья Николаевич, цхьа шу даьлча цхьаьнха а доккха из дерачІ: паччахьа Александр III ве гІортарах лаца а даьца хьалъолла суд йир, хІаьта 1887 шера хьал а аллар цун воккхагІа воша. Дукхаезаш хинна воша Александр. Владимир Ильича чІоагІа ІеткъаьІ из, цкІй бІу болийтар цо, революци малагІча наькъа тІа ила еза цІенхаштта уйла лийтар. Бокхьалдар хьача. Александр Ильича вар народовольцашка е марксисташка хилча бакъаьа хьахІа хаш шеш дуэлаш. Цунна довзаш хинияд Карла Маркса «Капитал», кегІаахара из белгалбаь цкъ къоабалбеш хиннав, из гу по оттальча партийни программага хьежача. Болхлошта юкъе ВІагІъехка кружокаш лелайой цо йоллой кІезига а сакхеташ лоха болаш а бар: цу хана царна гарга вала интеллигента хала дар, кІаьта паччахьа Іаьдала чІоагІа киз бора, халкъаца гІулакх лела де гІертарашна бахтекашка чубехкар. СибарегІа дІаухийтар. Цул совгІа, студенташа - новкъосташа цхьаьнкха а хІана гунаьа волца книжкаш деша кружокаш вІашагІъехкача а уж цу сахьате йовзайора, хІаьта студенташ цІа делхабора Іаьдалаша. ХІаман бакха ца кхоачаш е фунингІа ваь а карьера е тІерта кагирхой чура бацар цу тайпарча дезима дукъьада ца боалаш. Дег цІена хоаш. Цу гІулакха ваьва бахарапаш фунагІа ваь а паччахьа из къизо режими йохае лаьга бар. Хьаьха леттачарна боабор кхерам болаш дар уж гІуллакхаш лелалар. Бакъда, из а тІехьашкахьа балацар денал дарам. Александр Ильич варех вар. Беррхачча мехка тІалаьтта йоккха харцо шийн кхы ла ца мега из цхьаккха уйла из ел университет йита Іемар (воз профессор хургва йоахар), цо юкъ хьожаш хІаделар шийн вахар а. Эттара кхерамегІа дола балхаш — гера кийчделга цо шийна тІалийцар, цунна суде мукІарла а деш, шийн новкъостий кІалхара баьа гІертар из.

Турпал санна велар Александр Ильич, цун цІийво революционни ала санна сийрдабаьккхар тІехьа воагІача цун воший — Владимира нийъ.

Из доккха во дера Володяс гимназе чакхйоаккхача шера.

Шийна тІаккхьача хала хІама денал долаш ла а лейна Володяс шийн йишас Олас санна дашо медаль а йоаллаш гимназе йистедаккхар.

Тха дезала хала ха яр из, ІаьдалаШа кхерамие ларХІа метар деллагІа дола вожа. ХІаьта цо университете дІа из эшаш ента а метар.

Цу хана симбирски гимназе директор хиннача Ф. Керенски Владимир Ильича чІоагІа сий дора, шитта дика гІулакх доагІаш вар из цхьа шу хьалха веллача цун даьна Илья Николаевичаца а, цулухьа дешарах шиа кхетача дешархочоа новкъостал де безам болаш вар гимназе директор. Педагогический совета членашка кулгеш е ладайта Керенски Казански университете дика характеристика яьхийтар...

Владимир Ильич цхьаь дІа а ца вохийташ, нанас тха берриге дезал а тІехьа Казане аха дІалха даьрхІар...

Россе «Народная воля» йоазаь, социал - демократически парти хьадилалие, халкъ гІаттаниа а долча цу шерашка, общественни дукхьалара соамал дІалалана хинберам студенташ бар. Царна юкъе массала а хиннаб дег цІена долаш, шоаш паьаа боацилга гучахьа дІакхайкадеш бода. Къовсам деттабе гІерта денал дола вох. Цулухьа царна дукхагІа ниа бора паччахьа тІоамаро. ТІехь-тІехьа дукхагІе чукьежар, лувнар, чубехкар студенташ. 1887 шера бІаьсти Петербурге паччахьа ве аьнна дукхагІбараш студенташ а болаш баьча бахтах хІама ца хинначу тІехьагІа кхы а чІоагІдеар Іаьдалаша цу нозам.

«Порядкаш телкаьр» оалаш йола талгІа ноябрь бетта дешве масса а университеташка гІолла чакхъьалар. Хьаккхавчар из Казане а.

4 декабре вІашагІкхийтта чІоагІа гІар а айя шоаш болча инспектор тІавийхар Казански университета студенташа: из хьаьвеча цунгара студенческий хинне ца Іеш. политический а требование хьайийзар. Цу хана цох волас дийкар дагадагІаш сона. ДагадоагІа Володя вІаьхарвакхха лехар де аха хинначи нанас дийцар, инспектора иьлачох, сходке хиннавчарна юкъе керттерчарех Володя хиннав, из цунна бІаргавайнав хьаьхарча мугІарашка, из чІоагІа эсІалваха хиннав. 4 декабре сарахьа квартирера лаьцар Владимир Ильич, хІаьта массехк ден кхьучарца чу а ваьллар (хьаьнар 40 саг вар). Уж берригаш а Казанера дІабахийтар. Лаьцачул тІехьагІа дІавугача приставаца Владимир Ильича шийн хиннача къамаьлах дийцад В. В. Адоратскега. Цо йоахар.

— ХІана къусс Іа, хІамига саг? Пен ма бий хьона хьалханхар бар.

— Пен ба, мурбенна, хІана Іеттаиш а бохаргболаш ба, — дукхІ уйла ца еш жоп деннад Владимира Ильича.

Дешара вІаваккхара история чакхдаьккхар. Ваьнй цу Бокана Александра Дмитриевича боахам болча, Казанера 40 верст гаьна уллача Кокушкино яхача юрта дІаяахийтар Владимир Ильич. Цу хана тІахьожаш Іаьдал а долаш цкІй яр цун йиша Анна (со мугІараш вадер), нанас даьча дехарах ше шера СибарегІа а ца болийташ цу юрта яхийтар из. Цу боахама цхьагІа дола дикъа са наьна дар. 1887—88 шерашка шийла а вакара аьтув боцаш а воа дагІача шин цІагІа Іеш бар тха дезал (цхьа ца иьлча Кокушкино юрта хІамагІчарца хьаера нана а). Наттахьа наьна воша е ал ахарцошта юкъе пропаганда йой хьажа воагІа исправник из вечн кхы саг бІаргаъаддр тхона. Владимир Ильича дукха дешар, вешача наьна даь хиннача шкафа чу дукха книжкаш, дика статьяш тІайола къаьна журналаш дар, цул совгІа вазанеи библиотеке дІаяздения а дар тхо, газеташ ийзора. Книжкаш, газеташ, письмош дахьаш городе йоагІача почтага са гулсаш тхо лийна дика дагадоагІа сона. Почта юхайодача хана а дІадоьхийтар книжкаш...

Кокушкино волча хана дешарал совгІа, Владимир Ильич хІамагІволча вешийга хьожар, чарахье ухар. Іай аьнкаш лехар. Цу хана эттара хьалха бе ехлаьр ве тоа, бІарчача Іан чарахье ухаш цхьа аьтув а балапар цун. Соно хетаргахьа, дагахь вож ши вошц санна царп чарахь вацар из а.

Аьхо го баь уллача цІагІа-Іай сагото яр, цунах Володя цІаяхаьса воакхар дукха дешарa. Къаьстта дика дагайоагІа сона Іа дІадаьйнна цІаьхха аьнна хоза бІаьсти, юрта оала боакха хьалхара бІаьсти яр из. ДагадоагІа, салаІа юртах гонахьа вешийна аралувлар. Шаткъа мара бІаргагуш боацача гІарагІураша сагала даьха илли, хьетІаоле йолдешна баьцара бун, аьвешка гуш хинна дов...

Аьхки баьхкар наьна вешийн къенташ — сакъерди, чарахье аха, шахматех ловза новкъостий хилар Володийна. бакъда уж берригаш Володий йитт кхетаберг-бола мах бацар. Уж хана Володийна, боккхагІа бале а цун прац дешех, берех лоархІабацар.

1888 шера Казане дІаваха бакъе елар Владимир Ильича, хІамагІчарца цига дІалахар нана а. Цхьа юкъ яьлча цига дІаяха бехке елар сона а.

(ДІахоадаме хургда).

(АПН).

Ленина цІи делаш Большечерниговски района колхоз — Куйбышевски областе доккхагІеш экономически из болашагІеш долча боахамех цхьаниe. Цун байракха тІа—Ленина орден.

Юртбоахама артоньа доалахьа —27 эзар гектар латта.

Къахьегам дика вІаштІехьбаьккхар восарон хилара колхоспашта новкъостал дар хьункъам лаккхе а шура лесадаьнна а. Продукцина реализаци ерах хІара шера ши миллион совгІа сом дохад йоахух цо. Боахама экономически из чІоагІа хилара дола тешал — центральни усадьба — Августовкаь яхача юрта тІера сибат. Юрта хьалдаьв культура ЦІа, бериг комбинат, 4 тика, баьна, школа, библиотека, мастерски, 70 цхьаьцха квартира болии кхоь 10 квартира болии цІеноше. Квартирашка газ, паровой отоплени я. Кхы а дукхагІа хоьвургье шерт В. И. Ленина ваьча дийнахьа дена 100 шу дузаш. Цу хана кхи цІенош дагІачи хьалдергда еттача кирпичний дераш, ерригаче улицаш асфальт йиллаа хургья, хІаІараш хьалдаргахьа 400 бера лоархІа йолагІа-хьаьхьаьча юккъерча школа.

ЧІоагІа хийнтьа доатах чуноаш йолча колхоз паччахьалкхента хІаниле а еккай 180 эзар центнер алата, хІаьта из 2-зза совгІа дукхагІа хул паччахьалкхен заказал. Дикка тІеххоачаьнчеш я хьоабай продуктан йоххара вллия.

Шоай толамаш дезача дениа — В. И. Ленин ваьча дийнахьа дена 100 шу дизара теттаду колхозника.

СУРТА ТІА: 1) 400 меттиг чуйолаш зрительни зал а йолаш дола колхозийн культура ЦІа. 2) ХІара денна 400—480 центнер алата хьохкаш хинна колхоза дикагІа бола комбайнераш В. Шингарь, А. Зубов, Н. Подлинков, Ф. Попов, А. Постовой, Н. Горбачев, А. Магомедов, Н. Солнцев, Н. Огурцов.

В. СОВОСТЬЯНОВЕИ, А. ОВЧИННИКОВЕИ суртащ.

ТАСС фотохроника.

№ 9 ЙОЛА «ЖУРНАЛИСТ»

Советски телевидение, советски журналистика кердача йоккхача деналерча отряла проблемашта хетаь я кепатеха араьннача «Журналиста» сентябрьски номер тІера «Миллионий экран» яха передовой статья.

«Специалиста уйлаш» яхача разделе «Перои скальпели» яха статья язъй СССР уназІеIю дорарча министра В. Петровски. В. И. Ленин ваьча дийнахьа дена бІаь шу дизара кийчо яра кланиш юкъаш дагаоал «Ульяновская правда» яхача областной газета редактор К. Гайдашенко. «ЛерхІари цун белгалонаши» яхача статья тІа Узбекистана Компарте ЦК кепайоазон, радио, телевидение сектора заведующие И. Усманова дуца журналистикина партайни кулгал дара методех.

Вай кепайоазонии радион эггара лоархІамегІа дола дешаш къовстаду радиовещанен телевиденех Рязански областной комитета председателя заместителя Н. Стрельцовай «Вахарал тІехьа ца висраш хкоачам хилац» яхача. «Правда» газета редактора промышленно - экономически отделерча заместителя Ц. Петрова «ХІалерча тедалу» «цІе тай» яхача, «Вокруг света» яхача журнала Іалаьан редактора Д. Биленкина «ХІаьмал дукхІа бовла гІертарий клуба къулба» яхача, писателя С. Новикова «Даьи къона латта тема» яхача статьяшеи заметкашеи.

«Газет дешарн автори» яхача кердача разделе «Лови кто бахьан» яхача керте гІолла заьла бовзошка хІара буои «Ленинское знамя» яхача Сурхан-дарьински областной газета тІа кепатехача фельетона критически лостам.

Ишта кепатека а дуней халкъашта юкъера гІуллакхаш дуьцарий-журналистий А. Тер-Григоряна «Пекински рицатива», Л. Колесова «Италера шин эзар дий», О. Игнатьева «Транзит боливийски Іандалагіа» яха статьяши очеркаши.

ШИЙ ТАЙПАРА УРАВНИЛОВКА

ГІишлошъераша эггара шоай халагІа лоархІа жекко а бетонни маркхал хьабу меттиг. ЖагІа, гІум, цемент, аьта кхера, топкар вІашкабетта атта дац. Цу тІа растворни уллалнка хІанз а хемачча тайпара механизаца а яц.

Цулухьа ше бар, халенашта дукхаьлъотта Іемар мара веса укхаза. Ишта вах ба Барабулаьерча № 2 йолча СМУ растворни узлера болхлой а.

Шоай бехках гІишлошъераш хьабе болх боацаш ца бита гІерт уж. Дийнахь цар 30—35 кубометр бетонни маркхал хьабу.

Массане а хувцалуш болх бу цар. Масала, тахан Гончарова Надежда гІум хьаувзаш хиннай, кхоана из кхычахьа йода, цунна когамотта кхьдр йоагІа.

— Тховйла дага а даьнна хьа даха из, — боах бригадира Черкасова Анна Ивановнас.

Из дика да. ХІаьта а чІоагІа уйла ййт цу гІулакхо.

— Алахи кІезигах-дукхах хунйн шоана? — хетт аз царга.

— Цхьанне 80 сом эце массане а кхаьл эц.

— ТІакха разрядаш?

Разрядаш а массане а цаІаш я. ШоллагІча разрядах болх бу оаха хІанз.

Вешта аьлча, укхаза шийн тайпара вІаштІехьбаьккхаб къахьегам. Нагахь санна лаххехьа латтача организацера совгІат дала шоай дикагІа вола болхло хьава аьлча Іа болх мех бу, мишта бу хьежаш, укхаза аргІа я. Ши-шийн аргІах дІалаву укхаза белгалваьккха, совгІат дала дезаш вола сат. Нагахь аргІа хьатІакхьачаеце хьо юкъе вохийтаргвац. Ишта шоаш ала а аьнца оттайтай цхьатарра разрядаш а. 4 шера укхаза къахьегача Черкасова Анна Ивановнан, 10 шера болх беча Бачкова Наталья Николаевнан разрядаш цаІаш я, алапи а цхьатарра цкъу Анна Ивановнайна бригадир хилифах ІотІаяккха 10 сом мара совгІа доацаш.

Хьакоацаш хоза хеталургйолаш я из система, бакъда Іа аха хоза а яц, хІана аьлча цхьабараиша пайдане я из, шолагІбараша яц. Вешта аьлча шийн тайпара йола уравниловка я из. Кулг сихагІа, тайжагІа лелар, опыт, из болх бу ха дукхагІа кІезигагІа хилар ца лоархІаш массанена а кийса дакъа ду укхаза.

Сона хеташ агитаторашта, пропагандисташта гІаххьа оаш тема яр из цу коллективе беседаш яра. Мишта, мел хургба ишта вІаштІехьбаьккхача къахьегама юкъе моральни а материальни а стимулаш, социалистически яхь низ?

Укхаза шоана гургаш хьалтеха довлла дикагІбарий сурт, цар-опыт юкъа листок; цаІ цунца берригаш а буйца база.

Дукха ьыгІар бригадир уйла еш, аз шийта шоашта юкъе дикагІбарий цІи яккха аьлча. Юхера а дика болх бераш бац дІабуца, бакъда укхаза къахьегаш дукха ха яий цІераш-м аха йиш я аьнна хьабийцар сона Гончарова Нина Ивановна, Гоголева Зинаида Дмитриевна, Гурина Валентина Александровна, Гребенчук Елена Николаевна.

ДІахо гучаьлла болхлой шоаш а цу моральни а материальни а уравниловкана раьзь боацилга. Юкъ-юкъе гучаьлехар цар из, долча тайпара хьадувца шоай новкъостех ца лоархІабой а.

— Аз ер болх бу 19 шу да, — аьлар мотористка Галкина Мария Ивановнас, — бакъда, из ха мукъах белгалъеш, ІотІакхеташ, тІерадоалаш хІама-м дац.

— 10 шу да аз укхаза кулг вІашта ца дулаш къахьега. Цхьа кха операци а яь уллаш тховй местоме кІезига новкъостал де сона аьнна заявлени язъяьр аз. ВІала еркал а яьзар ер, — йоалар Бачкова Надежда Ивановнас, — ла ца мегаш хала хет сона из.

Хьежал, шоаш хьегача къига, цхьан метте болх беча хавага хьежаш шоашта гІулакх дар, шоай сий дар дера болхлошта. Дика хет царна шоаш кхычарна юкъе белгалбахачаь, шоаех хоза дош аьлча.

Цу гІулаккхага хьажа, из коллектив мишта аз хьажа дикгарийла ба СМУ кулгалхой, планови отдела, бухгалтерски болхлой. Яхьа сийг лотабераш, дикагІа болх бераш, опыт ераш дІахьокха, цар сий ле, уж белгалбаха беза. ТІакха хІанз санна цкъа дІаболабеннача а ца латташ сихагІа беттабара болалургба укхаза къахьегама пха, цкъаза санна бетонага хьежаш дукха латтаргдац машинаш. Тесса хита йиш яц уж санна йола гІулакхаш. Процентащ дагаръяь Іе боккъо лац социалистически производства системо.

Лаххехьа бийшача тайпара хала болх ба растворни бар. ХІаьта цар хьалтеш кхоачашдера дукха уйла еш бац хотт сона управленера бараш.

И. ЗАНГИЕВ.

ШИН КОЛХОЗА ДОТТАГІАЛ

Укх тІеххьарча хана Сунжерча «Восход» яхача колхозе вІаст-каста бІаргаго йиш я Херсонерча Чапаева цІерагІча артелера баькх хьаьший. Укхазара колхозхой цига дІа а уж вогІь-юкъе.

Социалистически ях я царна юкъе. Цо тоабаьй цар барт, чІоагІдаь доттагІал. Дика новкъостий хинняб царех, шоайла дІа-хьа тохкараш деча хана дикадар белгалдоаккх, къайха а ца доакаш дукхьал дІаоал кхоачамбоацар гучаяьйчі.

Дукха ха йоаццаш цигара оаш бІарча делегаци хилар «Восходе»: инженер-механик Бучаль Николай Дмитриевич, доярка Споворедько Елена Тимофеевна, зоахала лор Глущенко Евгений Андреевич, колхоза председатель боахьна даьхьа заместитель Перун Иосиф Николаевич, делегаце кулгалло парткома секретарь Крамаренко Василий Свиридович.

Цар деча балхашка хьежача хоьргга из мел цІенхаштта делегаш я б, хІаьта цун массанахьа хьажа уйла дикнилга а. ХІаьта а восходаш хьеча мела бац, хов царна ишта гаьнарча новкъосташта деша доца кхоачаиде дезилга.

Дукха ха дьаккхар хьаьшка кхашка гІолла лохаш. Пецбаьшабар хьаьший хьу санне тоаленна хьажкІий, гидуаргий баш бІаргалайча. Могалор вар уж.

Льттох а хІана из ... цхьатарра пайда ац цу шин колхозе. «Восходе» укх шера юкъера хьахІача хІара гектара тІара туйнааш 32,5 центнер цІа, хІаьта цуна къе кьана Херсонерча Чапаева цІерагІча артеле — 33,3 центнер.

Кхашка вІашкатеха латта чу бІаргалайча бехк баьккхар хьаьшаша. Іай из фермашка хьаувзо халагІа а да дукхагІа мах а дІагІоргба, йоахар цар. Комбайна тІехьа из хьагул а деш фермашка дІахьаьа техника, торо я цун колхозе.

Оала комбайна тІехьа силос санна ча сарааш йола ечапнешаш тІехьа я йийсе цу сахьате машинаца, лафетни тележкашца фермашка дІакхухь из. Аьлаг санна кьд хьаьхьахьаьх цох Іай, хІаьла да. Дика дуъ из зоахана.

Ишта шоашна юкъе баьннарий гІулакхаш а дийза, опыт дІа-хьа а енна цІабехар херсонцаш.

В. ШЕВЧЕНКО.

ЛАЬТТАН КІАЛХАРА ХИЙ — КХАШКА

Ростовски областа тайп-тайпарча меттигашка лаьттан кІалхара хий лохаш ба донской гидро-геологаш. Областа къулбехьен-малхбоаленен кхыча районийн йокъал латтача районий дукхача колхозий, совхозий, мах бацача меттигий тешаме источник хинна кІаьтташ латт лаьттан кІалхарча тайп-тайпара кІоаргал долча тІоаламкара хий дола горизонташ.

Суленски бухи дешеркен кхоча йокъал латтача лаьттанка хий декхара пайда ийбу хІанз лаьттан кІалхарча хих. Буленне цІерагІча сальски геврий заводо массех артезиански гІуваш ийзай хІана. Люцерна кІайнйнача кхашка меттел шекара свекла, хьажкІаш дІайийнача участкашка хий хьала тово кулийтарсья цу гІулакхо. Боахаме хІана хьаец латт лаьттан кІалхара хий малдергдола дарьхкІа йола водоемаш, керда каналаш лохкаш латт. (АПН).

«СЕРДАЛО»
2-гІа агІ. 21 сентябрь, 1968 шу

ПАРТИЙНИ ВАХАР

КОММУНИСТАША ХЬАЛХЛЕ ЛЕЛАЮ

Торжественна кІоарга такха а теха В. И. Ленин ваь 100 шу дизара юбилея сийлецца пакъалхара къахьегама вахе эттай «Гудермесский» совхоза къахьегамхой коллектив. Яхь хьаьрай массайолча балха участкашта, бригадашта, звенашта юкъе.

Дика чакхдьиннал совхозе ялат чуацара балхаш. ТІеххоачашъяьй паччахьалкхенга ялат, хьайбай продуктащ йоххара яац. ХІанз боахама хьалхашка латта аргІанара декхараш кхоачашдеш ба болхлой.

Дукха ха йоацаш чакхъьиннача гучаьхьарча партийни собране укх ах шера совхоза финансово - боахама гІулакхий итог а йир шолагІча ах шера хьалхашка латта декхараш а дийцар коммунисташа. Совхоза ерригача отделенешка, фермашка, производствени участкашка долаш дела кхоачамбоацараш гуча а доахаш уж кІалхаради, тоенех бьза пайда эцарах де дезараш белгалдеш собране къамалаш хир цар.

Партийни комитетон администраци совхоза берригача болхлошка боахама финансови гІулакхаш шу чакхдалара хьалхашка латта декхараш дІадовзийтад.

Боахама гІулакхаш кхы а лакхагІа хилийтара дукхача мах хе предложенеш тел коммунисташа, специалисташа. Масала, кхай тІеи фермашкеи хала балхаш кхоачашдеча механизаци юкъейоалларах дукха предложенеш еннай. Дерриге ду коммунисташа балхи овсарле лаккхара продукцега дІаладар лехдара.

Парткоа а совхоза кулгалхой а теркам тІабохийташ хьеж цар предложенешка, хІаьта пайдане из тІехьа ца а вохаш накаре чакхйоах. Масала, доакъоа Іалашеча кхоачамболараш дар. Гул а из оа аланйтарах цун дикал йоаш латтар. Из бахьан долаш пайдана йоацаш дукха дІакхосса оаш хулар из. ХІаьта цу дерригие хьайбай продукцега дІаладар дикхлова. Коммунистаща предложена елар йол сенопрдборщикан гул а ша «Киргизстан» яхача сенопрессаца тІехьа ... арІаш де. Уж механизаш тха боахаме йолаш йолар. Берригача республикка совхоза ... латта сенопрдборщик, мара кораняр тхона. ХІаьта уж тоа а дь балха юкъайнхьача байзар тхона сенопрдборщикаш чах: сихон цІенен гульнар йод. Цхьабакъда, из ІотеІаеш йола сенопрессаш корайоагІаш яц. Вай республике яц сенопрессаш. Уж «Сельхозтехника» кулгалхона Іалашийча дика пайда лургбар вар боахамашта.

Цхьан шнота дахІбац шоай болх совхоза шекара свекла лелаераша а. Совхоза 1-гІча отделение Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета депутата коммунист Газаев Хьусен керте латтача бригадо хьалхле лелаю. План 180 центнер йолаш хІара гектара тІара 200 — 250 центнер мерза оназаш чуэц цар. Къаьстта дика хьийкъай свекла Папаева Табараки, Вачаева Хозеи керте латтача звеной. Гектара тІара 250 центнерал кІезигагІа чуэцаш цар из. ХІанзе 1100 тонна цхьа йолча ши эзар ду шекар свекла шекар доакхача заводе дІаенна баьннай совхоза болхлой.

Юртбоахама культураш чуйица мукъаьдаьккха лаьтта зиба оахаш ба тракторепсташ. Дерригі аха дезаш дар 3000 гектар да из, хІаьта цунах 1800 гектар ала дІакхад. Зиба даьтта дакача шоай ши нормаш 1,5 — 2 тІеккхоачашъю коммунисташа М. Магомадова, А. Зелимханова, М. Ладагова, В. Боргатова, ишта кхыбараша.

Керттерча даькъе совхоз хьайбай продукци якхара лостам болаш але а кІан, дутеи, кхыйола фийг бола технически культураш дІаюи оаха. Гурахьа ялат дІаде йоккъонца кийчо яьй совхозе. 2600 гектар даьтта. эша ду кийчдаь. Укх шеношта дІадалаьяргда совхозе кІа дІадера балхаш.

Кастта дІадолалургда совхозе дутга чуэцара балхаш а. Къахьегамхой дог гІоалоаккхаш хьийкъад из. ДІадахача шера хинна хьувкъен теркад а беш укх шера 900 тоннал кІезигагІа дуга чу ца эца йош деннад дуга лелаераша. Кхоачашхулургий царна шоай цош! Цу хаттара шек я боацаш жоп ду коммунисташа.

Партийни организаце дерригача хьалха латтарий опыт, инициатива хьаллацарах из къахьегамхошта юкъе шерагІа йоаржаяя. Боахама гІулакхаш кхы а тоадарах лоаш наг телаша предложеней, хьинарех дика мах бу. Къаьстта белгалбаьнараша а ахчан премеш тел, приказашца хоастабу. ДукхагІа терко ю производствера коммунистий лоархІам лаккхара, уж массано - политически балха юкъеоаза. Агитатораш, политинформатораш хаш къахьегамхошта юкъе хул. Царна В. И. Ленин ваь 100 шу дизара пакъалоллаш кийчо яра республика, район, совхоза хьалхашка латта декхараш, дуеен халкъашта юкъера политически хьал дІадовзайт. Цу гІулакхо айду къахьегамхой хьинар, уж кердача толамашка оарцагІбоах.

Х. БАУДИНОВ,

«Гудермесский» совхоза партийни организаце секретарь.

ДОШ КХОАЧАШДУ

Цхьайтталагlа шу да I. Шамсуддинов Урус-Мартана района «Горец» совхоза йиълагlча отделене механизированни звено болх беш вола. Цох диъ шу да из звеньевой вола. Хlара шера дика къахьегама толамаш доах цун звено болхлоша. Дика, дог гlоздвахаш да звено къахьегамхоша баьча балхах хьалхинар укх шера а. Кхеазткъа гектара йа ялтийна йийна хьажкlаш 170 гектара тlа гидуаргаш кхедахь цар. Уж маьхера культураш дика хьувкъаяра боккхача лоархlаме хилар дlадахача шера дена цар хьийга къа. Агротехника бокъонаша дlа ма деххара, ший ханнахьа ахьа lодиллар лаьтта, хlаьта бlаьстан юхье лаьттанцара тlоадал социара макхаш даьхар. Лаьтта леладара культура лакха хиларах дика хьахулаш латт укх шера хьажкlаш. Планах хlара гектара тlара 26 центнер хьажкlаш яха деккхарийла ба звено бухлой. Бакъда, хьагучех хlара гектара тlара ткъаь итт центнерага кхаччалца хьажкlаш чуль вlаштlехьдаргда.

Гектара дика толамаш хьаьад звено болхлоша гидуаргаш кхеча. Хlара гектара тlара планах итт центнер гидуаргаш кхес еза ча хlарапе тlара кхойтта центнер гидуаргаш кхее деккхараш тlалийнадар бригада. Толамца кхоачашдаьд цар шоай дош. Хlара гектара тlара юкъера лаьрхlача кхойтта совгlа центнер гидуаргаш яьлар царна. Массехк дийнахьа чуйца яргья из маьхера культура.

Гидуаргаш чуацара балхаш дешие а силоса хьажкlаш а хьокх звено болхлоша. Къаьстта дика къахьег уж балхаш деча Мусаев Ахьмада. Комбайнаш тlара хьавараш а дlакхухьаш ба шоферш Ибрагимов Ахьмад, Абубакаров Iабдул-Муслим. Цар беххак дlакхьа а сайранц комбайнаш.

Хlанзе а кийчо е болабенаб звено къахьегамхой ялатийна йийна хьажкlаш чуацара. Хьажкlаш чуйюш комбайн а звено болхлошка. Уж шаккхе а кхай тlа аралла йиш йолаш тоалый. Цар тlа болх бергба йоккха опыт йолча механизаторша Джамалдинов Iаддала, Мамацуев Адама. Хlанз гидуаргаш чуэцача тlех дика къахьегама толамаш а доахаш болх беш ба уж.

Цух совгlа, дика толамаш даьхад звено кхаш леладераша тура-хьа юарх культурашта. Зиба лаьтта вахача. Мукъадаьнна лаьтта йоагlе кlоргал а йоалк ашкхаш, кольчати катокаш, предплужникаш, йиъ корпусах латта йохараш йолча агрегатйшца лах. Дерриге балхаш агротехника бокъонаша дlа ма деххара дика дарах вlаштlехьдела цар шоаш кхею культураш дика хьувкъае.

М. РАШИДОВ.

Минскни область. Белоруссе коатlара салхазараш кхедара промышленность шерлуш латт. Укх шера болх бе йолаенний Смолевически бройлерии фабрика хьалхара аргlа, цун мощность — цхьан шера цхьа миллион 325 эзар кlориг. Ерригa комплекс эксплуатаце дlаедча хlара шера кхоь миллион кlориг йоаккхаргья фабрике. Коатlарча салхазарашта гlулакх ду ерригa процессаш механизированни я.

Сурта тlаь фабрика цхьан мохь.
М. Миковича сурт.
ТАСС-а фотохроника.

Дукха йоалыйтаг укх шера Шелковской района культпросветучрежденеша Iана йоагIйш йола кийчо яра. Цудухьа хlана ерригача кортацарча клубашта, культура цlенашта, библиотекашта ремонт яь, lана доаггае мел эша кlор, хахча lалацдаь дахкад шlаза.

Белгалдаккха деза хlара шера санна укх шера а культура учрежденеш lанна кийчъеча цхьайолча колхозашеи совхозашеи шоашта мегаш дола помощъестыдь хилар. Царех я, масала, «Путь к коммунизму» (председатель И. П. Трощин), «Коминтерн» (председатель Ф. Г. Табаукова),

IАН КИЙЧО Ю

«Червленский» (председатель М. П. Савченко) колхозаш, Е. П. Матвеев директор вола меххсоза, кхыбраш а. Ремонт еча эшй гlишлой материалш lалашйир, дола тор чуоза транспорт хилийтар цу колхозий кулгалхоша а юртсоветаша а.

Къахьегамхой деган гlоздвахаш да шерра дера уза районе цхьацаналахьа керда клубаши библиотекаши хьалъеш хилар. Хlана 700 моттиг а йолаш «Красный казак» колхоза чотах керда культура цlа хьаьдеш латт Баргалинская яхача станице. Из хьаьлча колхозо (председатель нов. Валетов) дlадахача лаьрхlа ахча 335 эзар сом да. 330 моттига лаьрхlа зал а йолаш клуби библиотекаи хьалъеш латт Бороздиновская станице. Из хьалъер «Путь к коммунизму» колхоз а. Укх шера хьалъярь йистейола кхаргlолаш а «Шелковская» ... меннoй ... лелачеча ... 200 моттиг йола клуб а.

Уж ерригаш а дахкача ... кийча хилийтара шоай ... чаь ду ... дахача ... хазаша. Цхьабакъда цхьацадолча батьанаша тlехьайоах уж хьалъяьь йистелхара хахьаш. Цу гlулакха бехке яр Шелковской районца колхозашта юкъера гlишлой управлене я (директор нов. Медведев). Колхозашна клубаши библиотекаши хьалъяра хьакъехьа шоашта эоь заказаш дукха теркахийна яц. Масала, Бороздиновская станице-хьалъеш йола клуб йистейоаккхаргъя аьнна массехказа дош дешнад управлене кулгалхоша. Баккъа из кхоачашдац. Тlеххьара за укх шера 15-гlа май а баьнна белгалъяьяр. Баккъда ер шу ... из кийча хургхилар ... дукха ... бац.

Цу управлене бохках Шелковская ... районни культура ... реконструкция яц ... цхьаьне декументш ... кийча йолашце а.

М. ЮНИА.

Шелковской районни культура отдела заведующий.

Комсаш лелаерий гIулакхаш

Комсаш лелаерашта цlаккха ца хиннача тайпара аьтту болаш хаеттаи хеттаб. Района боахамий къахьегамхоша кхойтта эзар гектара тlа дlайийна комсаш дика хьахиннай. Комсаш чуэца йолаичча хьалхарча деной итогаша хьахьокх пачхьалкхенга 72 эзар тонн йоахa аьнна тlайина социалистически деккхараш дика тlеххдезачашде торе хургйолга. Хlанзалца чуийца комсаш кхо эзар гектар мара яц, бакъда. Даьхенга дlакхаьча комсаш 21 эзар тонн я.

Доккха новкъостал ду района боахамашта новкъостала деначa ийс эзар студента. Царна болх бе а салаlа а дерригa хьалаш вlаштlехьдаьлах боахамий кулгалхоша. Цу гlулакха къаьстта дика кийчо яьй Калинина цlерагlча комсаш лелаеча, «Победа» совхозаша. Болх баьчун тlехьагlа студенташта буьнаш, салаlа моттиг кийчъяйа совгlа лаьхара, спортивни площадкаш яьй укхаш, дилаш да тайп-тайпара ловзараш: шаьшкаш, шахматаш. Шаккха а эшаш студенташта деша керда газеташ, журналаш. Цул совгlа дика вlаштlехьдаьккхад боахамаша студенташта чаме дая хlана кийчдалга а.

Боккха терхаш тlаобахийтаб боахамий кулгалхоша комсаш чуйюрий къахьегама онсарле лакхъяра, цар балхашра болаш сербахьара. Иштта, нагахьа санна цхьан болхлочо цхьайтта дийнахьа шийтта тонн комсаш чуйийча цунна премия 50 сом лу, ну юкъа итт тонн чуийцача 40 сом лу, хlаьта бархl тонн гулйича 30 сом, ялх тонн гулйича 20 сом лу. Цу гlулакхах бокха пайда бол, хlана аьгча хlарапар бакха хамах бина пайда эа гlерташ хул. Хlана а белгалбаьвллабаь хьакха мастераш, хlана аьгча итталагlча сентябре мара йолаьяц комсаш дийнца чуэзэ. Цхьабакъда, сменаш керташ кхоачаяьлура хьажача дов дукхаьене ярешеш нlегрlаьга.

Гектара дика вlаштlехьдаьккхад комсаш чуэцара гlулакх «Советская Россия», Калинина цlерагlча совхозашна. Хlара денна чхьагlар доаккхача заводашка кхо бlаь тонн комсаш дlаду цар.

Вогlа оттадьад из гlулакх Кирова цlерагlча совхозе. Хlара денна 160 тонн мара комсаш дlалаш цар заводе. Цу тайппара гlулакх оттад комсаш лелаеча «Комсомольски» совхозе а. Белхлошта кхоачам хилаца ведараш ца хиларе чlоагlа лоттъа къахьегама ... .

Боахамий кхаш лелаерий дийнаца комсаш чуэца торе хургйолаш хьакхо а йоакхе хьар района чхьагlар доаккхараша. Къаьстта дика кийчо ть совхоза наькъаера Наурски чхьагlар доаккха завод (директор И. А. Алексаньянц), Кирова цlерагlа завод (директор В. Ф. Саблин), кхыараш. Комсаш чаккъаха йоалелча дени дика болх бу цу заводий ерригача механизмаша.

Бишйаш уза района боахамий кхаш лелаераша кхьача юртий, гореций къахьегамхой а. «Таврия», «Шасла», «Тербаш» яхача сортах йола комсаш хlанэ хlакхудьа ... а. Дукха ба боахамашка хlара денна 5—6 бlаь килограмм комсаш гульюш къахьегамхой, хlана цар сменаш цкъа шин бlаь килограмм мара яц. Царех я Калинина цlерагlча совхоза С. Шамсудинова, А. Алиева, С. Басирова, кхыбараш.

Иштта дика къахьегаш къабагlа В. И. Ленин воь бlаь шу дизаро толамашца цаккъбахара боргагlбаьна къахьегамхой.

И. КАРАГИЧЕВА.

ЛЕКЦИОННИ ПРОПАГАНДА — ДУКХАГIА ТЕРКО

КПСС Наьсарен райкома пропаганди агитацеи отделе а «Знание» яхача общества районни организаце а цlенхашта уйла тlаьхойт лекционни пропаганда толара, балача нахаца беча идеологически балха лорхlамерча раздела яl ю хиларах тарра. 1968 шера бархl бетта 1100 лекци йийшай районе. Лекционни пропаганда тематически дастар белаш хиннв хилара тешал ду ерригача лекцеех 541 общественно-политически темахи 144 юртбоахама темаши лаьца йийца хилар.

Дукхагlа йола лекцеш цхьаьнацарча организацей лекторий низашца еш. Масала, укх шера бархl баттa «40 лет Октября» яхача совхоза моттигерча лекторий низашца 35 лекци йийшай, «Экажевский», «Плиевский» совхозашка — 44 лекци, «Электроинструмент» заводе — 63 лекци.

Лекционни болх дика айбаьб района хьехархошеи лоршеи. Лорий низашца районе тайп-тайпарча медицински темаех лаьца 150 гергга лекци йийшай. Балача наха бу лекционни болх кхычахьарчул дикагlа вlаштlехьбаьккхаб Плиевски юртарча юкъерча школе, Наьсарен юртбоахама техникуме. Балача наха хьалхашка гектара хlоэзага лекцеш еш Бурокlалхарча юкъерча школа хьехархоша, кхычар.

Лоархlаме да лекционни пропаганда юкъе совхозий, предприятей, учрежденей кулгалхошеи керттерча специалистaшеи дакъа лоацаш хилар. Шоаш дика лектораш хилар хьаьнехахд «40 лет Октября» яхача совхоза керттерча агронома нов. Дзаурова, керттерча зоотехника нов. Барийнхоева, воккхагlа волча экономиста нов. Йотиева, рабочкома председателя нов. Яусиева.

Совхозашта юкъе лекционни пропаганда эттара вогlа вlаштlехьдаьккхай «Назрановский» совхозе. Укхаза шоай низашца бархl бетта йийшар 39 лекци мара яц.

Предприятешта учрежденешта юкъе лекционни пропаганда эттара дикагlа вlаштlехьдаьккхай «Электроинструмент» заводе. Заводе дикагlа бола лектораш ба: Iалашон отдела болало, отставкера подполковник нов. Плиев, цеха начальник нов. Мурадов, цеха начальник нов. Зурабов, завода экономист нов. Арчаков, кхыбараш.

Нагахьа санна парте райкома кулгалдеча болхлоша лекционни пропаганда юкъе кlезига дакъа лоацо а, цу балха юстара латт райисполкома, юрта боахама управлене, прокуратура, суда, милице белхлой, цар еша лекцеш районе чlоагlа эшаш йолаше. Из цlенхашта кхоачамбоацар да.

Лекционни пропаганда товара балха юкъе лоархlаме гlулакх да лекцеш оца дешош хьаьарча деношка юртбоахама техникуме, «Электроинструмент» заводе, «40 лет Октября» яхача совхозе вlашагlдехкар е чакхдаккхар а. Бакъахьа хургдар, нагахьа санна цу тайппара лекционни деношаш ерригача организацешка чакхдаха оттадоре. Опыта хьаьхокх, цу тайппара мероприятеш цхьаддаш чакхйоахаш хилча, нах цига даа Iамаргбар.

Наьсарен районе гектара ва пайда оц моттигерча радио гlоалла хьаьнаьх дар йолча пропаганда форманах.

Районни радиосета къаьстта шийлlа дид передачаш е йиш йолаш, магнитофон яц дика передачаш дlаязъеи эфире дlакхайкхен йиш болаш. Парте райкомаи райисполкомаи кхоачашъюаргйоалаш, сола йоакха проблемаш яц уш. Цхьабакъда, пропагандаш цуьнах баргlоаь пайда-м нах бакъ баргоашац ба.

Лекци бераш деча къамельаца ер пропаганда керттера форма яле а. йоалко е еза диспуташ, хаттарийн жоппийн сайренаш, цlагlара лекториш, халкъа университеташ санна йола формаш леладувлаье юкъекхаьарен. Наьсарен район санна йолча йоккхача районе боих бош цхьаккха а халкъа университет яц.

Салоlаш кlиранна ши ди хилар терхал а дегl лекцешца къойола политика - кхетама мероприятеш дукхагlа чакхьаккха еза салоlача денешка. Хlана, дерригa махк В. И. Ленин вейча дийнаьь дена 100 шу дизаран Ленински комсомола 50 шу дизаран баха боагlача тайпара пакъбабаха кийчлуш болча хана, ерригача организацешка чакхьалхаза нрган В. И. Ленина теоретически тlехьдленах лаьца ешача лекцей циклаш, ленински дешараш, къахьегамхошта коммунистически кхетам балара, ленински идеяй уйлаца уж хьалкхебара тlаорвала кхыйола мероприятеш.

[illegible]

«Знание» яхача общества Нохч-Гlалгlай организаца референт.

ГЕТТАРА А ЙОККХА СТАНОКАШ

Ела-йоккхача станокийн гидропрессийн керда укх шера кхы а тlаккийттай, хоам бир ТАСС корреспондентага станоквшаьечи инструментальни промышленноста Министерстве, керда юоай тайпара моделаш.

Ефимова цlерагlча ела-йоккхача станокийн гидропрессийн новосибирски заводе конструкторий группо А. Г. Непряхина кулгаьлла проект а оттаь кийчъяьй боккха низ болча кемаш тlарча дизелий рамашта обработка ю йlовхалакха-фрезерни станок.

Хьалхагlа къаьст-къаьстече яха станока тlа еш ер из операци. Хlанз из цхьан агрегата тlа ю. Цу тlа обработка ю 20 метр йlаьхаш 200 тонн езаш йолча оатхалашта. Дукхаьаьа кlеэнгъеннай слесарни балхаш деш бое ха, дукхаа а кийсагlа ду уж хlанз.

Оатхалаш морг а станок ва а. Цуна 801 тонн гарта да. Из болх бе йолайолийт 64 электродвигатель.

Цу заводе кийчъяьй 30 эзар тонн низ тlаьбохийташ йола гидравлически пресс. Гlоавхал лоаллуш йола сплаваш йlайца йоалаш кеклeстa лаьрхlа а муль цунка тlабихачен гlоалъанначен заше агрегат автоматически ... йолча аппаратураца lалашьяь а я из. Шин тайпарча конструкци йиш хилийтар машина доаьзл а цунга дlайода низ а дизза кlеэнгбе.

Чlоагla тамашийна болх чакхбаьккхаб ела-йоккхача станокийн гидропрессийн Коломенски конструкторски бюро специалисташа. Цар оттаьяй низ болча турбогенераторий роторашта фрезеровани е лаьрхlа йола роторно-фрезерни станока проект. Хьалхагlа дикхача конструкцейчул лаккхагlа а балха овсарле кердача станока.

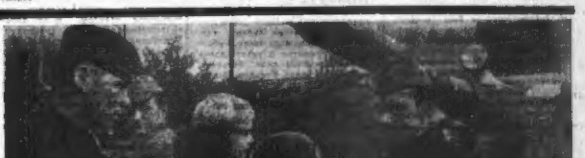

Социалистически механий эсарий бlуш Чехословацки Социалистически Республика лаьтта.

Ческе-Будеевице яхача городера берриш советски танкисташца къамаьл деш да.

В. Собакова сурт.
ТАСС-а фотохроника.

НАХ ШОАШКАХЬА БАХАРА

ВАШИНГТОН, 19 сентябрь. ТАСС-а корреспондента В. Петрусенко хьахойт:

Харжархой голосаш яхар духьа президенталла баха гlертача керттерча буржуазни шин партега а — демократически республикански, — хlаьта кита расисташ керда латтача, «американски шийло lамера парти» салаш йолча партега а болча кандидаташа камаьршa хуьц США-ра зулам, бокъонаш телхаьга, законах доаца хlамаш леладенга дlадоаккхаргда, яхаш. Цу кандидатех хlаране ше хьалхашка ахьа къовсама план шийца президента моттиг къувсарий ярел дикагlа я лаш дувце а, цар ерригa программаш цу хьакъехьа вlаши кlеригга эргаш я. Полицейски судебно-репрессивни аппарат шерьарта миллиардаш доллараш дlадахийтара тlахьех цар. Бакъда уккхазарча дукхаьа социологаша яхачох, къеи, гародашкара горишаш, кыгирхой къаьстта долча дакъьаи моральни физически деградаци, низ бара культ, и.кх. американски обществa социальни лазараш айпаш хьеду ший бокъонца хода баьхаш доа США-ра дахлуш латта зуламал дlадаккхара практически цхьакха а ер ма дий аьнна гlулакх до яхаш цар.

Белгалдаккха доагlаш да, зуламица лоаттабеча къовсама хьакъехьарча шоай программай керттерчарех цхьа тъуьнж даьа буржуазни партешкара болча президенталла баха гlертача кандидаташа зуламаца цхьаькха хlама ца доагlаш йолча американски къахьегамхой социально-политически выступленеех. Масала, селхан Вашингтоне «Порядок законности» яха доклад арадаьккхача, демократически партегара болча кандидата Губерт Хэмфре йоах «бунташ» дlайоахаргья ше, вешта аьлча негритянски восстанеш, «мотгтигерен къамани гварди» цу гlулакха дикагlа кийчъяра аьлъаца. Цо ишта могаду «граждански порядкаш ца хилар хьем боацаш дlадоахадургдола гlулакхаш тlаоца могаргдола лакха мобильни подразделенеш хьаяр».

Кхы дукха ца йоацаш — кlирандийнахьа демократически парте къаман комитета Кердача председатела Лэрри О. Брайена президенталла баха гlерта республиканский кандидат Ричарда Никсона «американски шийлоlамерча парте» кандидат Джордж Уоллеси бевке бир уж кlайча харжархошка шоаш хьаллаийта гlерташ хиларах, царна юкъе неграшта духьаларa кхерам, соахал, lовзала фанатизм а йоаржеш». Цхьабакъда, Хэмфри а шийца президента гlанд къувсаред галнагlа аьвнадац. Цо ше дерга яха дикаш а укх тlехьарча шерашка хиннача негрий выступленеш кхераьеча, шовинистически уйла йолча кlайча американский голосаш къайлагlа шийна lалашъе гlертыага да.

Социальни проблемаш къоастаяра средство ца лерlаш, программа тlа ший духхьала кизага дог доалаш ва президенталла баха вола республикански кандидат Р. Никсон а. Америка, «закон доаца низ бара общество» хилар бакъ а деш, из конгресс тlахьах судеи низ бареи органаш чlоагlъяра практически доазув доаца средствaш къоастаяра. Дуккхача негритянски организацей лидераша «закони порядок» яха Никсона лозунг граждански бокъонаш бахьан къувсараша йола къайлагlа кхерам а лоархlаш тlаьйцар. Духхьал ишта кхетадир «мехка чуьхь низа барах кортамукъа лораергъа» аьнна Никсона дешна дош».

«Американски шийлоlамера парте» яхачун кандидата Уоллеса йоал зулам къаьстта дукха хьалхьоаи латтача Вашингтоне порядок оттабара 30 фунт юкъе йоалаш цхьаьнцa салте оттаве веза городе». Цу ираlобеса «зуламхоех» дерхl лаьшар бахьан къовсам лоаттабераш, ерригача антиправительственни выступленешта юкъе дакъа доацараш, граждански бокъонаш бахьан къовсам лоаттабераш, уж набахта боккхар дlа а дех.

Доазол дехьара

«Вежарашха дола доттагIали социализми бахьан»

СОФИЯ, 19 сентябрь. (ТАСС). «Вежарашха доттагlали социализми бахьан» яхаш я «Земеделско знаме» яхача газета передовой статья. Болгарен Советски Союзи хьалхе перговарча делегаташта юкъе Москве хиннa чакхьаьннача переговорашта хьатаь я статья.

Москве хиннача болгаро-советски переговорий результатий ерригача аспекташа керттерча выводашта тlа вуг — социализми комаршa. Болгарешеи СССР-аи кхьара деккаш дела доттагlал чlоагlдара гlулакха юкъе лоаца деккха дакъа да из, йоах статья тlа.

Переговорий итогаш, йоах «Земеделско знаме», тешал ду социалистически содружествa механий исторически деккхара хьакъьехьа бокъонаш хилара уйла лакха хилара. Из марксизма-ленинизма идейни тешаме хилара, ший интернациональни деккхар кхоачашде кийча хилара гаранти я.

Газета дlаха белгалдоаккх, ... оцца кхьара занашоцвашн гlулакхаш яхь а дикагlа леларгдолга йола йlаьхий перспективни гуча йоах переговораш, яхаш.

КХЕРАМЗЛЕН СОВЕТ ГУЛЪЕЛГА ДIАДЕХАР

НЬЮ-ЙОРК, 19 сентябрь. (ТАСС). ООН-е массаза а болча Пакистанеи Сенегалеи викалаша шоаш Кхерамзлен Совета председатела цlерагlа яздаьча письмо тlа селхан дlадийхар Израило дlалийцача ОАР, Сире, Иордане территореш тlа бахача lарбашпа леладеча гlулакхий дешагa хьажара lазаьмате чекха Совет гулъелга.

Письмо тlа йоах, къаьстта аьча, лоахам бара дlалацача территоре тlа дьерхlа йоал ООН-е комиссей ялийтара Израила правительство тайп-тайпара бахьанаш а доахаш духьал хилар хьахойташ йола ООН-е Генеральни секретара У Тана дукха ... аь доклад юнса еза.

Пагуошски конференци чаккхъяьлар

ПАРИЖ, 19 сентябрь. (ТАСС). Ницце шийн болх чакхбаьккхар Пагуошски болама юкъе дакъа лоацаш болча lилманхой XVIII конференце. Цу боламо вlашагlтод машара тlехьа. lилмах машара гlулакха пайда эзара тlехьа къовсам лоаттабу тайп-тайпарча механий lилманхой.

Конференцена юкъе дакъа лоацаш хиннараша йийцар герз дlадаккхара проблемаш, регионални кхерамзлен проблемаш, легlадоагlача механашка lилма-технически кадраш кийчъяра деша, хlаьта ишта дунен халкъашта юкъерча хьала цьтуальни ди-шош а.

Герз дlадаккхара деший хьакъехьа йолча резолюце тlа белгалдоаккх ядерни герз дlа ца доаржадарах дола Договора бокха лоархlам хилар.

Лаьрхlа йолча ший резолюце тlа конференце белгалдаьккхар массе а пачхьалкхенаша Германски Демократически Республики а Европера дерригa доаши доза доазонаш а, царца германски шин пачхьалкхенна юкъера дараш а долаш, тlаэцаза дирг ца хилар.

Конференцена юкъе дакъа лоацаш хиннараша Вьетнамах йолча резолюце тlа хьалийхар ДРВ-ана бомбаш еттара «доа машаре къоастадара хилалза дергдоаца хьал хилара терра дуьцигга йоацаш цlендаь дlадаккхар».

Гаргарча Малхбоалехах йолча резолюце тlа белгалдоаккх, дlалийнача территореш тlара израильски эскар арадаккхарах йола Кхерамзлен Комитета 1967 шера 22 ноябрера резолюци чекха кхоачашъе езаш хилар.

БРНОРА ПЕРЕГОВОРАШ

ПРАГА, 19 сентябрь. (ТАСС). Чехословацка городерча Брнорча дуьнен халкъашта юкъерча ярмарке тахан Чехословаке арахьарча торговле министра В. Валешаи Венгре арахьарча торговле министра Й. Бироцеи юкъера переговораш тахан дlахьалахийнай. ЧТК агентства беча хоамах, министраша дувц укх шера товараш вlаши хуьйцара дешаш, хlаьта 1969 шера шин мехка юкъе а лерхlача торгови соглашенена кийчъярах йола проблемаш а.

САЛАЗАР ХАЛА ВА

ЛОНДОН, 19 сентябрь. (ТАСС). Ши ди хьалха цlоаза чlоагlа халача ваха хиша португальски диктатор Салазар кхерамерча хьал тlа ва, яхаш хоам бу Лиссабонера Рейтер яхача агентства корреспондента.

Селхан Португале президента Америку Томаша председательства а деш, гулъенна хилар пачхьалкхен совет — президент волча йола консультативни орган.

Политически кризис эттача деш махиллара, кхерамзлен низаш кийчдаь да.

ЦХЬАННЕ ДОГ ШОЛЛАГIЧОА ДIАДОЛЛАР

НЬЮ-ЙОРК, 19 сентябрь. (ТАСС). Каракасски военни госпитале самарделенна тацамца чакхъяьлар Венесуэле эттар цхьаха цхьанне дог шоллагlчоа дlадоллар да. Цу госпитале пациента хьалар 44-гlа шу долча къонахина чуденар 27-гlа шу долча кхалсага дог да, яьна. Цунах лаьца хоам бу Каракасера ЮПИ агентства корреспондента.

И. ГАЕК ОТСТАВКЕ ВАХАР

ПРАГА, 19 сентябрь. (ТАСС). ЧТК агентства беча хоамах, ЧССР президентага Л. Свободага кхычах министра декхарех ше мукъавалийтар, дехаш кхыча мехкашцарча гlулакхий министра И. Гаека яздаь письмо. Президента из дехар кхоачаш а дир, министра декхарех И. Гаек мукъа а валийтар.

Кхыча мехкашцарча гlулакхий министерствана кулгалдергa ЧССР правительства председатела О. Черника тlадиллар президенто.

ШОАТТАДЕН ОАГІУВ

Іалама къайленех дувц Іилмахочо | Сенагіа да арадальнна керда книжка | Газет мишта хилча бакъахьа хет шоано? — язде тхога

22 СЕНТЯБРЕ — МАЛХ ЛОАЦ

22 сентябре, ахкаденийнахь, Іаьлам чуьнь наггахьа мара ца хуьлуш доле хІама хургда вай Даьхан территоре тІа — Малх лаьцаргба. Малх лацар цхьа бакъан мара хоьуш хургдац Нохч-ГІалгІай территоре тІа. Гордо Грозне эгара духьаьгІа Малх лацара фазе 0,8 хургья, из да Маьлха диаметра 80 процент бетте къайлаваьхаче хургья язнига.

Грозне Малх лацар дІадоладаьлаьргда москоски заман 13 сахьати 14 минути яьлча. Республика къакьегамхоьшта цу хана бІаргагургда Малх бетте оагІоразьара бетте къайла мишта бовлиш. Малх лаьцаргба 15 сахьати 30 минути яьлча, хІаьта из эгара духьаьгІа къайлабаьнна ха хургья 14 сахьати 20 минути. Цу хана къайладаьккхе хургда Маьлха лекхаьнара дакъа, Городашка Воркута, Тумынске, Ирбите, Шадринске, Урицке бахача наха бІаргагургба берригa а къайлабаьнна Малх. Кхетадеш ма дий, дIлийнха дуне мара Малх лацар бІаргага йиш хургйоацийга. Къайла йолча дийнахьа чІоагІа баьдъарна мара хоьургдац. Астрономически обсерваторешка а хІаьта миттa къаьстта шин тайпарча экспедицега а йиш хургья радиотелескопий накъостанца моллагІча дийнахьа Малх лацар бІаргага.

Малх лацара баьхаш моллагІаш да? Хьеш да, вай Лаьтте шера шинй бизза гон тІа а доргІаш, Маьлха гонахьа кхостеш хилар. Цу цхьан хана Лаьттана гонахьа кхест бутт 27 1/2 дийнахьа бизза го а боаккхаш. Бетте топар Малх тІаьтакъарах лела сардал а. Маьлхаца нийсбича бетте лаьцана моттигига юкъаха фазай хьаьгаргдо бІаргагу вайна из. Бутт вІелла бІаргаца гуш а йоагІа замаш. Керда бутт хьакхлаш лаьтте ала оаланц йолча цу хана ца шера бутт лацар а. Шоане керда бутт хьакхлара юкъара юкь 29,5 дийнийса хул. Цхьабакъда, Малх лацар хІара керда бутт хьа массаза хул тІа хургьдац. Из мишта кхетаде дезe аьлча, Бетта орбита (орбита яхар из лела юкь ба) шовреш Лаьттан орбитига шовренца нийсве ца а луш, 5 градус со ентаб цар шоайла.

Цу баьхаргІа духьаргІа йолча хана, керда бутт хьакхлара хана Бутт Маьлха лаьте а лекх гІолла тІах а буалаш, Малх лацар хилац. Цу хана Бутт вайна бІаргагац, Маьлхе тІаьхьашкахьарча оагІорахьара сийрдаболаш хул из. Малх лацар хилац Бутт Лаьттана беттан орбиташта тІагІолла тІехдоалача тайна тІа а цу тайнана юкка хилча мара. Цу хана мара берригa баьнна а о цхьа дакъа бакъахьа а Малх къайлабаьнна бетте.

Берригa а къайлабоаккхеш малх лацар вe арабоал астрономаш. Корттарча дакъа зам бийхаре лергІар — Маьлха гон, цун тІагІоллара йолдуче Іомар. Цу лаьдон физически поттаман тоьшабa хевттам, Лаьттан атмосфере, радиотелагІеш дІасанар, телеграфе, магнитни приборашц, кхычар бу бохк.

Малх лацар вай денлабІаьнара къакьегамкьоша ю йиш а хІура тІабаьнна Іаьаннига чу а фотопленка нагар чу гІолла эзоаш. Баьде а басаш деле а Іоакьхаргаш йоаше бІаргагальнаш могаргадац, хІане аьлча цар сердал бахкьоелийт.

Малх лацарга хьажаргa цоакьша вІашгІоьлдаларга йиш а телескопийн турмалый [illegible]

И. ПИУНОВ,
физико-математически Іилман кандидат.

станца, цхьабакъда, цу гІуланке вІаштІоькьдаьнна доле Малх ара на тІа, кІай кІир а басар хьекхеча ли тІа боаккхийга. ХІаьта къаьстта цу гІуланка лаьрхІа баьде фильтрош а йоацаш турмал чу толерла цун гІолла Маьлхаге хьажа мегаргдац. Цо бІаргеш дада торлу.

Хьалхарча заманахь Малх Бутти лацаро чІоагІа уназарбоахаш хиннаб цул малх фуд ца хоаш бола нах. Цхьан хенахьшта хийттад, доле а моллагІча кхыча тІах — чиз бараш лоацийташ ба Малх Бутти дуне тахьде чугІоаргдела, фоард тІабаргбелаш, дуне тІа мел доле хІама лотадаь цІи оргІйолеш, мекх агаетбелаш, а моллагІа кхычара хатар хургдаш нилара зам бар дутьа аьлла.

Турца бакъ нах чІоагІа вазаргІбаьнна хиннаб 1877 шера Малх лаьцача хана. Беха ситІоабаьнна цо Маьлхагахьа топаш кхийсай. 1847 шера 6 марта Малх лаьцача хана дахлагара гоцтде дезига тІадахадаь доше дагІача берриге.

Из тайпа суьт дор революци хиллалехьарча вай Россе а. 1887 шера 19 августа, берригa Малх лаьцача хана, вовзаш волча писателa Короленкос зийнаб Волгане юхерча городе Юрьевца бахача наха юкъера уназарбаьнна нах. Цо тобеш хиннаб «Лаьтте эгаргда, нах шоайла боаварбоацане барба, ...ХІаьта цул тІахьагІа дуне а дІадаргда» аьхаш дийцана хорц хабарнаш уназарбакъе нах. «Малх лаьцача хана» яхача баькъде дувцанах дог тохаделийташ долчаш шин дувцар тІа Короленкос цу хана бенчахьа тІаоттадаьча Іоазане бола хьагучабаьнна ца Іеш, шайва санна дувцар «ІуйІрa» йоагІоргхиларaш а.

Цу хаьарча газетена кІезига дуккІаьанхаш Короленка дувцар баьдеш йолча фантазата. 1887 шера 9 августа арадаьннача «Эрсий ведомосташ» тІа кхетеха ер Малх лацарга хьажа баьхка астрономаш Савинне аьхача юртарча (хьалха хиина Ярославски губернин) акархаша бовам бовцаш тІайца хилар дуьцаш йола заметке. Акархоша астрономаш йийтта баьба минут маьц, цІогІарч дийттад, аккар дешар тІех декад, доьлла газергІа вина гІерт эрош, хІаьта из бакъан долаш дола тхоьна лаьараш хуьлт, хьеташ хьуэкхийтац, шы тайпа хетараш ду, яхаш.

Цу хана даиз хьадарІа харц хІамаш да хІане а цхьаболча наьхе сакхетам чу дисараш. Масала, 1954 шера 30 июне Малх лаьцача хана Кичи-Балык яхача юрта йисте бахьа черсий, бо довлеш чуэъма кизгаш а долаш, гора а этта, чІоагІа цІогІарч деттаж, дуІаш деш бар.

Нохч-ГІалгІай АССР-а цхьан юрта Маьлхагахьа топаш хаувсар из лаьцача хана. 1961 шера февале. ХІаьта вай моллара а республикера а духьаргІа боле бола нах цу тайпарча харц уйлаех мукъабаьнна ба.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце вай махкара Іазап дІадаьккхад. Советски Іаьдало халкъе юкъе дерриж Іилам чуьх а аьданий обществе а хулаш долча хІамай бокъонца дола баьхаш хьехьехаш доле баьдар, Іилма.

ЮБИЛЕЙНА ХЕТАЯЬ

А. Тайхара цІерагІча республикански берий библиотека «В. И. Ленин — советски художникий суртанашка» яхача темах кийтъий выставка. Сийлахьвоккхача баьлча вахарн кхи гІулакхаши довийтаи йола 20 сов гІа картинкай репродукци я цу выставке хьокха оттаь.

«Вин на да зьа Ленина байракха кІела вал хиларах» яха книжкин выставка а хьайиххаи цига.

ХІанз керда выставкаш кийчъеш ба библиотека болхлой. «Ер книжкаш духьалеэзаш вар В. И. Ленин», «Дарна Ильич бІаргаваллаш» ахаш хургья уж.

Туркменски ССР. Элтаран деча Чарджоуски завода коллективе укх шера цхьа киламон яьлна бІаь эзар элтар тоабе дехкар тІаийцад.

Сурта тІа: элтарна басар деча цеха вокхагІвола мастер Гасанов Ходжахухен Бодыле Курбанмедова Хуршан элтаран мишта доьъалу хьажаш ба.

Н. Назарова сурт.
ТАСС-а фотохроника.

Берий лор. — И. Плиева фотоэтюд.

СПОРТ

ЦХЬАНККХА А КОМАНДА КОТЪЯЛАИЗАР

Самардийнахь Астрахане моттигерча «Волгаръ» яхача командаца лайзар «Терека» футболисташ. Дика лайзар шинна а команда спортсменаш. Хьалхарча тайма кхоалагІча минуте фусандий наІарашка бургац чу а теха матча счет хьайийлар В. Горелова. Бакъда, 19-ча минуте «Волгара» футболиста Кашева счет нийсийр. Счет 1:1 йолаш йистеляьлар хьалхара тайм.

ШоллагІча тайма 57-ча минуте «Волгаръ» команда наІарашка шоллагІа гол чу а теха иха а шин команда хьалхаьккхар «Терека» форварда В. Якушкина.

Матч йистеяла дукха ха йоцаяцар вай команда наІарашка бургац чу а тохаш «Волгара» футболиста Кондрашева шоллагІа счет нийсъаьча хана. Иштта счет 2:2 йолаш чакхъелар матч.

«СПАРТАКА» ЯХЬАШ

«Спартак» общества Российски Федерацe бе лоацаьча бургацах хьалкара моттиг яккхара Грозне дІаьхьача яхьай массехк ловзар хиикад. Сакъердаме хилар Свердловскерчан Нальчикерчех командай вІашагІкхетар. Цига счет 15:19 йолаш Нальчика спортсменаш тІийшар.

Петрозаводска кхалнахьа команда дукха хала а доацаш [illegible] хьекхий [illegible] хилар, лектин. Счет 22:8. Счет 9:10 йолаш эшийр из команда Барнаула спортсменкашта а.

ТІагІерта къовсалаш лаьттар Белгорода Нальчика наІьча махка командашта юкъе. Счет 25:15 йолаш Белгорода гандболисташ котбаьлар.

Хала дар Грозненчи къоаьча спортсменкашта соцца Российски «Спартака» чемпион хиннача Петрозаводска кхалнахьа командана ловзаш. Цига счет 8:11 йолаш эшийрaш уж. Ях дІахьош я.

О. НИКОЛАЕВ.

ТХА ГАЗЕТ ДЕШАРАШКА

Хьамсара накъостий! ХІанз вай республике дІадахаденнад тІадаргІача шера газеташ журналаш [illegible] . Цунца дувзаденна тха йовхе ба шуга массаки деш яа. Оаш «Сердало» ядаргe вовгІа, тхона, тха газета боахех мишта хетар тхога язде.

МоллагІа темаш хилча бакъахьа хет шоана дІаха тха газета тІа? МоллагІа рубрикаш [illegible] шоана эгара дуккагІа? [illegible] дешачa деалгІа да [illegible] моттигашца, моллагІаш а дІаха газете уттабча шоана моллагІа хета шортара проблемаш?

Цу [illegible] а язде тхога. Шоана яздечи бакъахьа хетар оаш таркал ца деш дутургдац. Шоана [illegible] рубрикаш дІаха [illegible] аха, шоана хилча бакъахьа хетараш дІайолаш.

Советски халкъо дуккха декхарш да хІакхаргдалаш: вай шера хайъарг ба [illegible] Ленин [illegible] 100 шу дуза дедаш. Цу [illegible] юбилей [illegible] шера социалистически [illegible] вай республика [illegible] Къахьегамо оагІаташ [illegible] Нохч-ГІалгІайчен къахьегамхой [illegible] Цейна. Язде тхога, накъостий, вай хьамсара [illegible] юбилей [illegible] .

Укх шера 25-ча Октябре 50 шу дуз Ленински комсомола. [illegible] советски халкъо [illegible] Цей. Республика комсомольцаш, [illegible] ! Язде тхога [illegible] юбилей шоана [illegible] . Нохч-ГІалгІайчен къонай комсомольцаш! Тхона чІоагІа [illegible] хетаргба республика [illegible] дагадаргІдеш [illegible] .

[illegible] социалистически [illegible] . Язде тхога, накъостий, [illegible] .

Вай [illegible] хІара доаьне хьахуи [illegible] , [illegible] . Вай [illegible] дІадаьхийта, [illegible] . Цхьабакъда, хІанз а цІен [illegible] дІадаьхийта да тІехьадоаца гІулакхаш. Цу чІоагІа [illegible] . [illegible] доттайе бола [illegible] . [illegible] цу тайпара гІулакхаш [illegible] гучадаьча.

[illegible] традици, вай [illegible] гІулакхаш, [illegible] .

Газет [illegible] бола [illegible] оагІув. Цу тІа [illegible] материалаш, [illegible] , [illegible] а. Шоаттаден оагІув ала а дешагІа хургья, [illegible] газет дешаршна цу тІа духьагІа шоай [illegible] , къахьегамах ядайа.

Хьамсара накъостий! Тхо хьожаш да шун кехаташка.

«ВІАШАГІКХЕТАР»

Ведзижев Ахьмада «ВІашагІкхетар» яха книжка писателa баьккха керда кхоллама мул ба. Тайп-тайпара я сборника тІарча дувцарий тематика: граждански тІом, Советий Іаьдал бахьан деникинцашта дукхьал лоаттабу къовсам. («ВІашагІкхетар», «Комиссара валар»), дерригача гІалгІай къама, нитта Кавказе дакъча кхача къамашта вокха зулам довла пхьа лехар дІадаккхар («Пхьа битар»), вІамигача саган йоІан юкъера бІайха безам, лакарцара боккха чам («ДІаяхар»), общественни рузкъана тІаахуалача куйта бІохача наха дукхьалара къовсам и. кх. дараш. «ВІашагІкхетар» яхача дувцара тІа Ведзижева буьц вай шеха Советий Іаьдал ца оттийта гІерта моллаш, шейхаш, къахьегамхой шІий Іувдаш бахьа бІаьхий нах. Цхьана вІашагІбеттал уж шоай бера лайжа дІайода зама юхаоза гІерташ. Узун-Хьажа керте а волаш цар нохчмохкахь вІашагІйоал Имамат яха пачхьалкхе. Ведана центр а йолаш. Бакъда, дукха ха ялалехьа нах кхет Узун-Хьажий Іаьдал паччахьа чуя хІамана толашагІа ца хилapax. ВІашагІтехатІаьр тоаба я ма аьлча Іаьдал ала йиш йолаш хІама шаи Узун-Хьажий дар. Узун-Хьажий икъа оагІув ба цунцара боккхча боахаме да вола Гелани.

Узун-Хьажий бІухоша маьрша нах бовл: гоураш, доахан, алат аІадоах, базар тІа баьхкача кхалнахагара жувр, котамаш, фуаш доах.

Етт, говр, алат дІадаьккхачул тІехьагІа, Узун-Хьажий бІуна эш, аьнна, юхейиса вир йига бахьхача цуй эскарашка (бІухошка) Супьяна йовх «Хьакъал долаш вир а шолла из, цхьаболча пачхахьал хьакъал долашагІа». Иштте Іоттар ю цо Узун-Хьажийна.

Эскерашта юкъе бе Узун-Хьажас лелайдер зулам болга дика кхетадеш бола нах. Царех ва эскер вола Бексолта. Цо лаьхачара водийт Супьян, партизанех дІакхетаргволаш Шота дІаводийт из.

Дувцар тІа юацар укхара ха я — деникинцаш цхьабаьхна Грозна гІалгІай юрташкен хьувза ха я из, цар юрташ йоттаю, нах бовх, боабу. Бексолта чуш цар лелалер гайна дарг ца хиларах. Бексолта а уж сан не бераш а хьаш Советий Іаьдала оагІув йола йиш кургйола ха кхачарга.

[illegible] Шеча эскаро эшабу деникинцаш. Из эскар кхоач Узун-Хьажий эмирате а. Цунца воагІа Супьян, отряда командир а волаш. Баха нах гІадбихаб, моаршал хетт, ловцаш лоах Шеча эскаре.

КАВКАЗЕ Советий Іаьдал чІоагІдеш лаьттача къовсамах язъь а кІайча казакаша 1918-ча шера Буро тІа Терски областа Халкъа Комиссарий Совета Председатель хиина Ной Буачидзе верах йола «Комиссара валар» яха очерк. Цу тІа писателa дувц Кавказерча контрреволюцена дукхьале ен хиинача большевикаш хьалхле а лелаш къахьегамхоша, Шеча эскаро лоаттабь ча къовсамах.

МоллагІча къамех боле а къахьегамхошта юкъе вІашкхa а хиндолаш дег чура мохкагІал, цар вІаший гІулакхаш, хьошал лелалаьа. Революци хилалехьа Реальни училище деша вахагІача гІалгІай кІаьнка Исраилан эрсий кІаьнка Ваннина юкъе хиннa хьошал доттагІал дувц «Іоажалгара пхьа гІа» яхача дувцар тІа. КІаьнарех ва аьнна кІеча эскарошна дІахита Ваний да Григорий бекха кІалхара ваккхелца тІехьара вола да тугаш гІалгІай бІухошта тІехьа лел Исраил.

Тайп-тайпарча къамий къахьегамхошта юкъе доттагІал дувцарех йолча темо кІезига моттиг лаьац писателa кхоллама юкъе.

«Пхьа битар» яхача дувцар тІа отталь доаш чоалхадех доккхача зуламаш хІама я. ТІехьенгарa тІехьейта кхоачам дІаьхлуш кийнал пхьа лехар. Сат дІаваййар а сат вашар а шаьхка а эшаш тІом бе из. Цул совгІа дукхача цу шинна а оагІонгахьарча наха гІайгІа тІа а кхоачийт цо, хІаьта дерригача къамех довлла лазар а да из.

АВТОБУСАГА хьежаш новкъа латт цхьа вІамига саг. Еха йолтуви фуражки мара кьм йІаьйха хІама тІайоацача цуяна тІатеІа шІейза шелал, но цхьан моттиге латтийтац кхувсволийташ, удийт, кулгаш вІашагІхаькхийт. ЧІоагІа хьал из автобус чехкагІа йрга. Цу хана цига кхоач йоза йоІ. — ДоагІаш да ю, е дац аьнна кондуктора цІогІа техача мара хаа вІамигача сага автобус хьаенайй. ХІаьта шелал-м тхьовррe а дІаьхьнай цуи дегІацара.

Иштте хьахьокх Ведзижева вІамигача саган йоІай юкъера бІайха безам.

Ведзижева укх сборника тІа нораргба шоана тайп-тайпара оамалаш йола нах: дуне довзаш а сакъердамца а безам бола Люба, чоцала, биркъе валар кхара, цІадахьете дуи мар Шарнудин, юкІ дегІе тоаш бар хилча дуне доке а сагота йолаш, муя самха хувшахха кийча йола Тоита, дІайхача замах юхедоа во гІулакхаш доаршa, йиша екха а хийла кІамa аикха хийча вола дуи цІена Султан, хьаьйлла къахьегаш нахьа рузкъанга са ца латташ вола Султане воша Гири, массаньхьа кхоачаш вола, нах дукхабеза, цІена дог дола Іаббас, кхыбараш.

Ведзижева мотт етте кхетаберибалаш, дукха ярже йоаца предложенеш йолаш ба. Ший дагалаттар дикка дІаоалалу кушна. Цхьайолча моттигашка маьра йоацаш предложенеш нийслу писателa моттана. Масала, «ухк доамашка хьеваь, къалклийна маьий из», «Эмирага дехаргаш хьона къахетам белгах. «Хьовоь» яхе доа «Іоваь» аьнна хила лавар. ХІаьта шоллагІа предложени иза елар: «...аз эмирагара дехаргаш хьоа къахетам бар». Иштта йола моттигаш кхычахьа а нийслу. Дикка моттигаш я эрсий идиоматически выраженеш йолаш («—малав хьона бІарга фонарь егІар») и. кх. Хеталу писатель ший йовзошка вІакхаштта хьенна вац аьнна. Цувах бехкаш ники йиш да сборника редактор а. Уж белгалдахьа хІамaш ца хилийта йиш йолаш дар.

«ВІашагІкхетар» яха сборник писателa ший творчество а гІалгІай литература а дегІадоалалдечa новкъe баьккха керда гІа ба. ГІалгІай литература девеча совгІат хургда из.

Ч. ЮСУПОВ.

ГАЗИБОТОВА Лейла.

ДУККХА ДА УЖ

[illegible]

Дукха да уж, геттар дукха,
Дунен вача дог [illegible],
Гетта кул [illegible] чу тІ[illegible]
Сединах [illegible] тоьаш.

Газиботова Лейла, хьехархо.

ХАОТТАМ

21—22 сентябре республике хІоаьг-дукха шерхаш а йолаш хила тарлу къулбе - малхбоален оагІорахьара лаьгІо, боаранга кхоачаш мух а хьоккхаш. Температура: буйсанна — 10—15, дийнахьа — 28—33 градус йІовхал.

22—23 сентябре хила тарлу хувцалуш моркхаш а йолаш, цхьаццайолча моттигашка доацдача хиа да а къувкъаш, [illegible] гІа а дилхаш хаоттам.

Метеостанци.

Редактора заместитель
А. А. МЯКИЕВ.

Тахани кхоанеи хургда

21 сентябрь

В. И. Ленина цІерагІара майда

19 сахьат даьлча денз 21 сахьат даллалца музыкальни концерт. Цул тІехьагІа 22 сахьат даллалца хроникально-документальни кинофильмаш хьокхаргда.

С. М. Кирова цІерагІара салоІен культуран парк

10 сахьат даьлча сомий, баьцалерий, зизай выставка хьаела. Цу хана массови площадке эстрадни оркестра концерт. 11 а 18 а сахьат даьлча — ловзараш, конкурсаш, халхараш, аттракционаш, 19 сахьат даьлча Зелени театре «Іилман къахьаца хургдари дин чукь леладу шейхалий» яха лекци. Из ешаргья «Знание» общества (Москва) члена воа. Крола. ТІаккха «Чечингстройтранс» автотранспортни объединене художественни самодеятельноста концерт хургья. 19 сахьати 30 минути яьлча, — «Адамаш, лорабе машарІ» яха кинофестиваль — 16 сахьати 30 минути яьлча «26 бакински комиссараш» яха радиопередача. 17 сахьати 30 минути яьлча «Кругозор» яхача звуковой журнала оагІош тІа гІолла яхеи «Тха къахьегам — Даьхенна» яхеи радиопередача.

«Красный молот» завода культура ЦІа

14 сахьат даьлча 26 бакински комиссарех йола беседа. 15 сахьат даьлча «Хьамсарча махка гІолла» яха кинолекторий.

Пролетбата цІерагІара культура ЦІа

18 сахьати 30 минути яьлча лекциони зале 26 бакински комиссарех йола беседа. 19 сахьат даьлча «Обвинению подлежит» яха документальни кинофильм хьокхаргда.

А. М. Горьке цІерагІара клуб

17 сахьат даьлча «Дуне цхьан кІирагІа» яха беседа. 19 сахьат даьлча — «Комсомольцаш — сатем боаца дегаш» яха устни журнал.

В. И. Ленина цІерагІара культура Дворец

12 сахьат даьлча салоІача зале «Баьччах, новкъостах, сагах дола дувцараш» яха устни журнал. 17 сахьат даьлча — «На голубой огонек» яха сайре (Телевидене студе передачашка коллективни хьажар). 19 сахьат даьлча йоккхача зале цхьан актах латтача пьесай сайре. 20 сахьат даьлча аккхаарча халхара майде халхарий сайре. 12 сахьат даьлча денз парке болх беш я аттракционий городок.

22 сентябрь

В. И. Ленина цІерагІара майда

18 сахьат даьлча денз 19 сахьати 30 минути яллалца Нохч-ГІалгІай филармоне симфонически оркестра концерт. Цул тІехьагІа 21 сахьат даллалца — музыкальни концерт. 21 сахьат даьлча документальни кинофильмаш хьокхаргда.

С. М. Кирова цІерагІара салоІен культуран парк

11 сахьати 30 минути яьлча Зелени театре берий художественни самодеятельноста концерт. 19 сахьат даьлча «Дунен халкъашта юкъерча хьалах» лекци. Нохч-ГІалгІай филармоне симфоническа оркестра концерт. 19 сахьати 30 минути яьлча кинолекторе — «Кортамукъача республикай йохаргІоаца союз» яха кинофестиваль. 10 сахьати 30 минути яьлча а 18 сахьат даьлча а массови площадке — халхараш, конкурсаш, ловзараш, аттракционаш. 18 сахьат даьлча «Кругозор» яхача звуковой журнала оагІош тІа гІолла» яха В. И. Ленина 100 шу дизара хетаь радиопередача.

«Красный молот» завода культура ЦІа

13 сахьат даьлча документальни кинофильмаш хьокхаргда. 14 сахьат даьлча «ХІанзарча хахара дунен коммунистически болхлойн болам» яхача темах лекци.

Пролетбата цІерагІара культура ЦІа

16 сахьат даьлча болх беш я аттракционий городок. 13 сахьати 30 минути яьлча культура ЦІен берий художественни самодеятельноста концерт. 18 сахьати 30 минути яьлча дай-нанной лекторий хьаелл. «Берашта кхетам балар — дай-наной хьай хьоккхами авторитети» яхача темах лекци.

В. И. Ленина цІерагІара культура Дворец

10 сахьат даьлча йоккхача зале керда дешаре шу долалалера хетаь «ЕррІгача планета тІа гІолла хоккавала безам ба са», дерригача дунен бераша фу ду хьажа безам ба» яхача темах пионерийн дешархойн цІей. 12 сахьат даьлча йоккхача зале «Комсомольцийн дикача гІуллакхий романтика» яха кинофестиваль. 11 сахьат даьлча болх беш я салоІа зал. «На голубой огонек» яха сайре я. 19 сахьат даьлча Зелени театре Нохч-ГІалгІай филармоне артисташа дакъа а лоацаш «Ленинни музыкех» яха тематически сайре хургья. 10 сахьат даьлча парке болх беш хургья аттракционий городок.

Стадионашкеи спортивни майданашкеи

21 сентябрь

С. Орджоникидзе цІерагІара стадион

9 сахьат даьлча ВЛКСМ-а 50 шу дизара кетаьча спартакиада зачетах волейболах ловзачар яхьаш.

«Динамо» стадион

16 сахьат даьлча футболах ловзаш республика клубий хьалхара моттиг яккхара яхьаш.

«Спартака» стадион.

17 сахьат даьлча «Спартак» общества Российски совета хьалхара моттиг яккхара бе лоацаьча бургацах яхьаш.

Крекинг-завода стадион.

12 сахьати 30 минути яьлча а 15 сахьат даьлча а «Труд» общества хьалхара моттиг яккхара футбольни яхьаш.

22 сентябре

С. Орджоникидзе цІерагІара стадион

9 сахьат даьлча ВЛКСМ-а 50 шу дизара кетаьча спартакиада зачетах волейболах ловзачар финальни яхьаш.

«Динамо» стадион.

10 сахьати 30 минути яьлча республика клубий хьалхара моттиг яккхара футбольни яхьаш.

«Локомотива» стадион.

9 сахьат даьлча Октябрьски районе школьни командашта юкъера футбольни яхьаш. 16 сахьати 30 минути яьлча къорек меттален болчар футбольни командашта юкъера РСФСР-а хьалхара моттиг яккхара яхьаш.

«Спартака» стадион

17 сахьат даьлча «Спартак» общества Российски совета бе лоацаьча бургацах хьалхара моттиг яккхара яхьаш.

Крекинг-завода стадион.

10 сахьат даьлча «Труд» ДСО хьалхара моттиг яккхара футбольни яхьаш.

ДЕЗА НОВКЪОСТИЙ, ГАЗЕТ ДЕШАРАШ!

ДІаязъяденнад 1969 шера

«Сердало»

газете язлуга

Газет язлу предприятешкен учрежденешкен кхоа йоазув доаржадеча общественникаша, «Союзпечата» бувзама отделенешка.

Газет доацаш ха юкъе ца йолийтар духьа шоай халахьа газет язде дица ма лелаш.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гІа этаж). Телефонаш: редактора—3-44-00; редактора зам.—3-30-11; белгалъелча секретара—3-34-30; партийни вахарен, культурен, промышленностен отделий—3-42-30; юрга бозхалеш письмойн отделий—3-42-20.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-00; зам. редактора—3-30-11; ответственного секретаря — 3-34-30; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-20.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект, 7/84.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФ06295. — Заказ № 3980.